

Text. Multipliciter executione.

Colligitur quinto numerum peccatorum confessario aperiendum esse: quod omnes necessario faciendum ore vno affirmant. Pro quo facit secundo text. ibi: quantum perseverauerit. Facit tertio, quia non est maior ratio, quare potius primum confiteare periurium, quam secundum & quam tertium vel decimum vel centesimum: & constat vnum illorum confitendum. Ergo alia omnia etiam sunt confitenda argumento. c. 2. de translat. praelat. l. 1. C. vnde vi. Quarto facit quod decretalis. Omnis de poenit. & remiss. ait omnia peccata. sed vt supra in princip. annotauimus, numerus peccatorum non est circumstantia, sed additio peccati ad peccatum. & ita non est confitendus numerus, tanquam circumstantia peccati, sed tanquam quid principale ac per se consideratum.

Addo tamen primo quod non oportet confitentem nimium esse anxium in exacte confitendo numero: sed sufficit bona fide exprimere certum, si recolit: alioque verisimile. puta. 20. plus minus duo vel centum plus minus decem & sic de similibus, vt erudite de more docuit Thomas a Vio. q. 3. de confess. in paruis opusc. fol. 38. & ante illum Angel. verb. Interrogationes in confessione. §. 6. & verbo Confessio sacramentalis. §. 23. Addo secundo, quod non sufficit dicere frequenter, siue (quod aiunt) multoties hoc feci. quod monstrat etiam idem Thomas ibidem, quamuis Archidiaconus hic illud senserit, & clarius expresserit in c. Imitare. 6. q. 1. neque reprobare voluerit eum Angel in illo §. 23. Sed male mea sententia per predicta, & quia eum reprobauit Alexandrinus ibidem. et quia verbum frequenter siue multoties in duobus actis verificatur. gl. 1. c. Monasteria. de vita & honest. cleri. recepta per omnes & commedata per Georg. in repetit. Clem. Sape. de verb. signif. in princip. col. 1. & ita sequeretur, quod qui centies fornicatus est, satisfaceret dicendo tantum, quantum qui bis: quod nulla ratio admittit. Et constat: quia non satis aperit suum statum, qui hoc non facit. Hinc ait Maior in Quarto. d. 1. c. q. 29. usurarium, qui decies voluit aliquid ultra sortem vi mutui capere etiam circa eandem pecuniam, non satisfacere, si dixerit se semel pecuniam dedisse ad usuram, nisi exprimat etiam id decies facere voluisse. Addo tertio sufficere sine illo numero suum statum explicare. vt si meretrix parata fuit decem annis sui copiam facere tam laicis, quam clericis: tam non religiosis quam religiosis: tam virginibus, quam non virginibus, nunc tandem conuersa confitetur. Satis enim fuerit confiteri tanto se tempore tam factae turpitudini sic mansisse paratam, vt Thomas ille ibi concludit. Pro quo pondero hic esse textum, dum paulo inferius ait: Consideret, quantum perseverauerit & defleat, quod perseveranter peccauit. Ex quo item sumenda praaxis confitendi illam peccatorum Iliadem, in quam merguntur infelices

illi diuino mancipati officio, qui tempore multo nil minus egerunt, quam
 46 preces horarias recitare. Addo quartum augeri numerum peccatorum
 quoties peccatum vel voluntas peccandi interrupta iteratur secundum Iohannem
 Andream in regula Delictum col. pen. de reg. iur. lib. 6. in Mercuriali. Pro quo
 facit illud Bart. in l. Inficiando. §. Infans. ff. de furt. n. s. f. eum qui vendide-
 rit certi vini mensuram decem minimis, stante lege, quod solis octo venda-
 tur: toties delinquere, quoties vendit etiam eodem die. Facit etiam, quod
 ut receptior, ita verior est sententia tenens in actu interiori formalem esse
 bonitatem vel malitiam peccati. quam firmat Thomas prima Secunda. q. 20.
 arti. 1. & 2. Neque illam per exteriorem augeri vel minui, si cetera paria man-
 serint secundum eundem in illa. q. 20. et secundum eundem & alios in Secundo. d. 40.

Contra tamen hanc conclusionem videtur facere. l. Nemo. §. Quoties. ff.
 de reg. iur. quod habet, quando plures actiones ex eodem facto manant, vna tantum
 47 agi posse. Contra hoc item facit. l. Ei qui. ff. de fur. & l. In inficiando. §. In-
 fans. ff. eo, quibus cauetur furem non teneri diuersis ac pluribus furti actio-
 nibus, licet eam rem, quam furatus fuerat, saepius contrectauerit. Imo neque si
 eandem rem ab alio fure, qui ei furatus fuerat, recuperarit. quod ille. §.
 Infans. habet.

Ad haec respondendum est negando contrectationes illas interpollatas
 47 varias non esse varia furtiva & peccata. sunt etenim. quod asserit. l. Quamuis
 ff. de furt. & gl. in l. Vulgaris, eo tit. & i. c. Vulgaris. supra d. 1. Et ita, quoad
 forum conscientiae, vbi de veritate criminum agitur, numero multa sunt de-
 licta: sed quoad iudicium exterius, in quo litium finis & raritas desiderat
 non est nisi vnum & vna tantum datur actio. Distinguendo tamen inter
 momentanea crimina & successiua: & rursus in successiuis, inter ea, quibus
 plus animus attenditur quam actus: & inter ea, in quibus plus actus, quam animus.
 Quod prosequitur Bart. cum aliis in d. §. Inficiando. & in l. Nunquam. ff. de
 priua. delict. Quae hic ego veluti impertinentia non excutio. Nam &, qui
 pluries ad alienam uxorem accedit, aequali poena punitur, ac qui semel. gl.
 memorabilis recepta in praedicta. l. Vulgaris. Et tamen quoad forum, de quo
 agimus, animam, pluries deliquit.

48 Inuenio tamen hanc additionem siue conclusionem egregie limitatam, quae quando
 opus ipsum exterius non interruptitur: ut si quis vadat occisum aliquem, &
 totum diem forte iter faciat, & saepe cogitatum ad alia diuertens interruptat ac
 reuocet. Quoniam vnum tantum dicitur peccatum secundum Thomam a Vio, qui
 subtiliter a viro quopiam erudito interrogatus respondit in libello. 17. res-
 ponsorum resp. 15. qui est in paruis opusculis. fol. 69.

Ex quibus inferri videtur, illam conclusionem, peccatum toties multiplica-
 tur, quoties iteratur, intelligendam esse primo plane procedere, quando se-
 mel perfectum postea iteratur: ut si quis fornicationem opere completam iteret.

Quando

Quando vero iteratur, antequam opere pficiatur, nō multiplicari, licet exteriori opere durante frequenter interior voluntas nouetur. Sed neq; contra, si manente voluntate eadem opus exterius ante delictum perfectum multiplicetur. Pro quo videtur casus in. c. Cum pro causa. de senten. excō. quod habet eū, qui verberauit clericū in dormitorio & postea eundē verberando traxit per claustrum, quāuis dum eū verberādo trahebat, multo pluries, quā semel percussisset: non tamen nisi semel excōmunicatiōē incurrere. quasi solum semel, percussisset. Facit & quod Ioh. Andreas determinat in illa regula. Delictum. s. eum, qui ter pugione clericum continuatis percussit vulneribus, vnam tantū excōmunicatiōē incurrisse, nō plures. Facit, quā ait Bart. in. l. Inficiando. ff. de fur. s. eum, qui tota vna nocte cum pluribus lusu prohibito lusit, semel tantum lusisse. et numero sexto addit Stante lege: Nequis vltra tres famulos secum ducat. qui viginti duxerit semel tantum peccaturum.

Ex hac limitatione videtur oriri altera generalior, videlicet, quod vnū tantum sit peccatū, quoties acta siue interiora siue exteriora solum sunt via in aliquod vnū peccatū. Nam illa etiam si fuerint interrupta, solum vnū peccatum cōstituent. pro quo facit illud comune dictū: vbi vnum propter aliud, vtrobiq; tantum vnū. Quod exponit Aquinas prima parte. q. c. art. fin. ad vlti. arg. quando illud, quod est propter aliud, recipit vniuocā rationē ab illo. Et, ne res exemplis egeat: primū fuerit in eo, qui volens aliquē occidere accipit arma, insidet equo, vocat familiā & amicos iam paratos ad occidendum, facit iter longum & tandē occidit. Omnia enim hæc vnū cōstituent homicidiū, quamuis interea multæ fuissent interruptiones. Secundum exemplū fuerit in illo, qui vadit ad furandum, parat scalas, aperit fenestram & furatur. Is enim tantū videtur vnū furti peccatum cōmittere. Tertium fuerit exemplū in eo, qui in domū concubinæ concedit, & quo in illum malum finē perueniat, longum iter facit & in itinere multa in eundē finem tendentia efficit. Is non videtur peccare, nisi vnum peccatū fornicationis, esto fuerint interruptiones multæ.

Ex quo sub infertur acta interiora, quæ multa in supra scriptis exemplis contingunt interrupta, non esse, nisi vnum peccatum. Nam si prædicti medio tempore loquantur cum amicis aut comedant aut dormiant & redeant aliæ numero distinctæ voluntates malæ, non sunt illæ distincta peccata: sed omnes faciunt vnum peccatum. Nam, quāuis sint plura entia & in entis genere sint plura, in genere tamen peccati vnum sunt, sicut, quæ multa sunt in entis genere, vna domus sunt vel vnus calceus in genere domus aut calcei. l. Eum, qui. ff. de viucapio.

Non tamen ociose dictum est in corollario: quando sunt via vel viæ ad aliud. quia si fuit interruptio per contrariam opinionem, vt si prædicti

ante peccatum perfectum proposuissent nō perficere illud, vel pœnitētes propositi prioris vel, quia fessi & postea iterato perfectioni intenderent, iam distinctum peccatū peccarent. Aliud enim fuit terminatū & non mā- sit tanquā via. Nam si quis fessus mutasset propositum perueniendī ad cō- cubinam aut pecuniam alienam surripiendi & persuasus a superueniente fure vel alio leui homine iterum proponit ire & vadit, tunc duo distincta peccata videntur. Quo casu plane procedit, quod ait in. d. Mercuriali. Iohānes. And.

Ex quo iterum sub infertur ratio diuersitatis, quare, qui rem habet cū fœmina non tenetur fateri prœambula, colloquia & tactus, quæ tunc im- mediate præcesserunt: & tamen, si, postquam semel rem habuisset, iterum etiā in continenti haberet, teneretur illam iteratam carnis copulā confiteri. Est inq̄ illa rō, q̄ duarum copularū carnis altera non est via neq; ordina- tur ad alteram alia tamen prœambula sic.

Text. Status aut officij.

- 49 Sexto colligitur f̄ circumstantiam personæ augere aliquando delictū. Cæteris enim paribus magis peccat constitutus in dignitate, quā priuat⁹. c. Homo CHRISTIANVS 40. dist. Cuius verba sunt. Homo CHRISTIANUS propter duo fortiter cadit: aut propter magnitudinem criminis, aut propter altitudinē dignitatis. Egregius textus in. c. 2. de trā- flat. prælat. col. 3. ibi: Idem archiepiscopi tanq̄ maiores plus exēsserint. vbi gl. citat illud Iuuenalis.

Omne animi vitium tanto conspectius in se.

Crimen habet, quanto, qui peccat, maior habetur.

- Sic magis prælatus, q̄ subditus peccat. c. Præcipue. 11. q. 3. magis sciēs, q̄ ignarus, & magis, qui affectat ignorātiā, quo liberius peccet, q̄ qui scit. c. Excellētissim⁹. 11. q. 3. Deniq; magis melior, quā minus bonus vel malus. §. Deffleat ēt. infra eodē cap. in illis verbis. Hoc quisq; peccator est culpa vilior, quo Deo erat acceptior. et rursus in illis verbis: Ideo enī Adā plus peccauit, quia omni bono abundauit. faciunt, quæ ibi scribemus. Hec tñ circūstantia, & si vtiliter manifestatur confessario, nō est tamen confitēda
50 necessario. quia nō transfert de vna in aliam speciē f̄ nisi peccatū voto vel statui confitentis directo aduersetur, vt quando religiosus fornicatur. Nā tūc in sacrilegiū transit. Cæterū si religios⁹ blasphemet, solius blasphemix reus erit, sicut & quilibet alius blasphemās, qđ declarat Tho. a Vio prima Secundæ. q. 7. arti. 1. Ad hanc tamē circumstantiam personæ reduci po-
51 test illa conscientix contraria, quando videlicet quis facit, quod sibi non faciendū esse putat. f̄ Oportet enim confiteri non solum te peccasse: sed contra cōscientiam id fecisse, hoc est scienter mortaliter peccasse secundū

Adrianū

Adrianū in Quarto de confess. q. 4. col. 4. cui, qui cōtradicat, inuenio ne-
 minem. Quod verū esse clare demonstrari videtur ex eo, q̄ omnis circū-
 stantia^f quæ habet specialem cū ratione repugnātiā, siue, quæ speciali lege
 prohibetur, siue, quæ sola efficeret actum mortalē, etiam si aliūde nō esset
 malus, est necessario confitenda per ea, quæ in annotatione prima sunt di-
 cta. At circumstantia hæc est huiusmodi. Nā siue actus ex se bonus fuerit
 siue malus, siue indifferens: qualis est festucā ex area leuare, mortale pecca-
 tum est, si fiat contra conscientia siue vere, siue false dictantē eum esse mor-
 tiferū per illud Apostoli: Omne, quod non est ex fide, peccatū est. ad Ro-
 manos. 14. vbi gl. dixit omne, quod est contra conscientiam ædificare ad ge-
 hēnā. & habetur in. c. fin. de prescript. et in. c. Omnis. §. Illud. 28. q. 1. Text⁹
 iuris optimus in. c. Per tuas. 2. de simo. Et quod clare id definit de cōscientia
 etiā erronea. Et tradit vterq; Thomas prima Secundæ. q. 19. art. 5. & 6. & la-
 te Ioh. Gerson de natura & qualitate consciē. in secūda parte suorū operū.
 fol. 167. quod ipsum docet Panor. cum aliis nostris in dicto. c. Per tuas, &
 dicto. c. fin. & alibi sæpe. igitur propositū.

Ad eandem circumstantiā personæ pari ratione pertinebit etiam^f cir-
 cumstantia illa, quod peccatū est contra dubietatē animi, hoc est, quod pec-
 catum fuit per eū, qui dubitabat, esset ne illud mortale, nec ne. quod etiā
 necessario confitendum esse tenet Adrianus in illa. q. 4. Et probatur: quia
 specialem cū ratione repugnātiā habet & speciali lege prohibetur. Et sola
 illa efficeret actum, qui alioqui esset bonus vel indifferens, mortalem, nā
 contra rationem est periculo pdendi amicitia Dei propter amorē vel mei
 vel alterius me exponere. Lege item speciali prohibetur per illud Ecclesi-
 astici. 3. Qui amat periculū peribit in illo. per quod Thomas. 2. quolibet.
 art. 13. pronūciauit, quod receptū est ab omnibus^f, eum, qui facit aliquid,
 quod est ei dubiū: an sit peccatū mortale, mortaliter peccare.

Contra tamen has duas conclusiones facit primo, quod ex his sequerēt
 omnes fere peccantes bis peccare. Primo quod contra legem Dei vel aliā
 præceptiuā agunt. Secundo q̄ contra conscientia, quæ hoc ipsum, qd lex
 illa dictat, faciunt. Tertio contra conclusiones prædictas facit, quod rar⁹
 est, qui has circūstantias confiteatur: rarior, qui hoc nouerit: rarissimus, q̄
 hoc doceat. Quarto facit, quod, si veræ sunt hæ conclusiones, omnes fere
 CHRISTIANOS, quas antehac fecerunt confessiones iterare oport-
 tebit, aut certe magnā eorum, quæ legitime confessi sunt, peccatorū partē.

Ad horum primū respondeo primo concedēdo eū, qui hanc Adriani
 opinionē est defensurus, oportere fateri^f cōplures, dum se putāt semel bis
 peccare, vel saltē vnū peccatū, qd duobus æquipollet secūdū varias autorū
 opiniones in Quarto. d. 16. Neq; id esse nouū: Quoniā qui furat, vt mce-
 chet, potius est adulter, q̄ fur secūdū Aristot. Ethic. 5. & Thomā receptū

prima Secundæ. q. 18. art. 6. concedendo item bis peccare ad sensum prædictum omnes, qui scienter peccant. pro quo facit, quod Alexander tertius in. c. Sicut dignū. de homicid. scientiā inter circūstantias aggrauantes numerat. Nō tamē ex hoc infertur ad omnes. nā qui peccant nō animaduertentes se peccare, quorū de numero sunt plurimi, semel tantū peccāt, etiā si in genere scirent illud esse peccatū. in specie autē & in se applicādo ad illud opus non animaduertunt illud, per quiddā simile, quod subtiliter in alio proposito Thomas a Vio docet in libel. 17. responsionū. respons. 13. vers. Septimū dubiū: & tractabo in. c. 3. infra. d. 7.

Ad secundū respōderi primo potest defendēdo prædictā Adriani opinionē, concedendo raritatē illam in argumento propositā: non tamē ex ea sequitur nostrā conclusionem esse falsam. Imo magis edēdā & inculcādā, q̄ magis mortales a peccatis deterreātur & min⁹ diuinā offēdāt maiestātē.

Secundo & vtilius responderi potest concedendo raros esse, qui circūstantias has duas confiteantur expresse: at plurimos cōfiteri eas implicite ac inuolute, omnes nempe illos, qui præsumuntur a cōfessario sciuisse illa esse peccata, cum ea cōmitterent. Quorū de numero sunt fere omnes. Nā qui confitentur, quæ contra legē naturæ vel diuinā sunt, peccata, confitentur, quæ ab omnibus fere sciuntur vel sciri debent esse peccata. l. fin. ff. de rit. nupt. l. Venia. C. de iniur. vocan. 1. q. 4. §. Notandū. Traditur in regula Ignorantia de regul. iur. lib. 6. Qui vero confitentur, quæ contra humanas leges sunt peccata, etiam confitentur ea, q̄ ab omnibus præsumuntur sciri esse peccata. l. Leges. C. de legib. cap. fin. de cōstit. Et ita, qui confitetur aliquod peccatū, videtur confiteri scientē se peccasse, nisi addiderit se ignorāter id cōmisisse. Ex qua solutione videtur inferri circūstantiā illam secundū hanc opinionē confitendā quidē necessario, sed semper vel quasi semper implicite illam a confitentibus manifestari. quæ manifestatio implicita videtur sufficere. Quoniā quæ qualitas comuni iure inest, vel ex narratis secundum ius comune colligitur, exprimi non debet. vt si quis archidiaconatū impetret, non oportet eum exprimere illū esse curatū, quia iure comuni cura ei inest. c. Adhæc. de offic. archid. tradit Rota. 13. de præben. in antiquioribus. Et, qui ait beneficio, quod impetrat, inesse potestātē excōicādi & necessitatē audiendi confessiones, satis exprimit illud habere curā, secundum eandem decisionē. Et in vniuersum ^m f, quod comuni iure inest, non esse exprimendū tradidit Urbanus. quod refert Rota in. 610. decisio. in antiq. Dominus Urban⁹. & c. Tradit etiam Feli. in. c. In nostra. col. 4. de rescript. Sed iure comuni præsumitur eum, qui peccauit scienter peccasse ergo etiā, qui confitetur peccasse, confiteri videtur se scienter peccasse, Facit secundo, q̄ f qui sacerdos vel monachus confitetur se rem cū muliere habuisse, vel aliquid admisisse suo voto vel statui directo cōtrariū cōfessario

fario, qui probe nouit confitentem esse monachū vel sacerdotē, nō tenetur personæ circumstantiā fateri argu. reg. Eum, qui certus est, certiorari non oportet. de reg. iur. lib. 6. l. 1. ff. de actio emp. qd' pridē & non semel nec line autore respondimus.

Nec opponas non sufficere confessarium scire peccata confitentis, sed oportere, vt ipse confitens ore suo illa patefaciat. Etiam si notoria sint secundū comunē in. c. Omnis. de pœnit. & in Quarto. d. 17. & probatur in. c. Quē pœnitet. supra. d. 1. Quoniā respondeo primo id verū esse de peccatis in se, non autē de circumstantiis, quas sufficit nosse confessariū. Secundo respōdeo eū, qui peccatū confitetur ei, qui circumstantiā nouit, satis eam cōfiteri, saltem implicite licet non fateatur explicite. quā implicitā cōfessionē sufficere probare satagimus.

Facit. 3. quod ait Syluester verbo Cōfessio. 1. q. 11. in fine circumstantiā numeri satis palā fieri, quando ex verborū complexu confitentis cōfessarius æque intelligit illū, ac confitens. Facit quarto, qd' & Maior in Quarto dist. 17. q. 4. col. 3. dixit, quod quis interior voluntas occidendi sit adeo magnū peccatum, sicut homicidiū exterius. imo cæteris paribus exterius nil addat interiori, vt docet Thom. prima Secundæ, q. 20. art. 4. et nostrā didimus in. c. Magna. supra dist. 1. Tamen satis est homicidā fateri se occidisse hominē, licet nil de voluntate occidendi alias palam faciat. quia implicite satis aperit. Quinto facit, quod Angel⁹ ait in verb. Interrogatiōes §. 6. eum, qui confitetur frequenter rē cū mulieribus habuisse, satis cōfiteri se delectationes morosas frequēter habuisse, eo qd' vt plurimū ita se res habet. Sexto facit, quod singulariter & utiliter ait Bonauentura receptus in Quarto. d. 17. eū, qui sua peccata ita est cōfessus, vt aliqua de causa oporteat confessionē iterare, satisfacere, si eidem cōfessario peccatorū memori vel saltem pœnitentiæ pro illis impositæ secundū Palud. dixerit: Accuso me pater omniū prius a me tibi patefactorum peccatorū. &c. Facit septimo, quod qui genere nobilis est dicēs Papæ se monachū & nobilem, nō decipit illum super nobilitate. quia iure satis intelligitur. quā nobilitate ille sit nobilis Roma singul. 37. Vtrū nobilis tradit Feli. in. c. Sup literis. n. 2. vers. Secunda conclusio. de rescriptis. et ipse ac alii alibi sæpe.

Ex quo infertur primo, qd' licet opinio Adriani prædicta sit vera, nō tñ videri verū, quod ait in illa quæstione. 4. col. 4. eū, qui cōtra legē Dei & suā conscientiā peccauit, teneri ad cōfitendū se scienter peccasse. Quia imo, nisi addat se ignoranter errasse, videtur confiteri per prædicta se scienter deliquisse. Quod certe meā, quæ aliquando fuit scrupulosa, conscientiam suauiter consolatum est.

Secundo infertur remedium, imo vera consolatio eorum, qui, cum sua confiterentur peccata, id non expresserunt.

Tertio

6 Tertio infertur tunc solum necessario confitendum contra consciētā aliquod factum, quando nullam ob aliam legem id erat peccatū, nisi quia contra conscientiam erroneam factum fuit.

66 Quarto infertur tunc demū necessario exprimendū se contra dubium conscientiae peccasse, quādo nullā ob aliā causam id esset peccatū, nisi quia f contra legē prādictam de non se dubio peccandi mortaliter exponendo factum fuit. quod etiam maxime Deum timentes animas consolōtur. Nam qui confitetur peccatum, videtur in dubio confiteri se id scienter admisisse. Cum ergo sciēter peccasse tam vel magis graue sit, quam dubitanter id fecisse, satis confitetur illā dubietatis animae circumstantiam.

Occurrit tamen hic oppositio grauis: quoniā in casu proposito mentiri videtur cōfitens. quia videtur fateri se sciēter mortale peccatū admisisse & sic contra consciētā legem dictantem ei non esse id faciendum. & tamē aliud est, quod dubius animi aliquid efficiat, & aliud, q̄ sciens ac prudens .l. De statu. ff. de testa.

Hoc, quamuis maxime terreat, non tamen obstat: quoniā, quod supra dixi eū, qui confitetur peccasse, prāsumi scientē & prudentē id malum fecisse. debet intelligi vel saltem dubitantem. quod quid v̄nico verbo significare visus est. Sed scio replicari posse eruditū peccatorū species exprimendas esse, vt supra in annot. 2. dictum est. At alterius speciei esse peccatum, quod fit contra dubietatem animi, alterius, quod fit contra conscientiam. Imo posterius grauius aliquanto videtur priori. & ita, cum secundū hanc solutionē confitens se peccasse videatur confiteri sub disiunctione peccasse, vel scientē & prudentē cōtra consciētā, vel dubitantē cōtra animi dubietatem, nullā speciem determinatā confitetur. Et ita neutrā confiteri videtur argumento eorū, quae dicemus in. c. Falsas. infra ead. dist. in prima bonae confessionis conditione.

67 Ad hoc respōdeo primo negando hae peccata specie differre. Nam & neruose probat Thomas a Vio prima Secundae. q. 77. art. 4. peccatū scientis & ignorantis eiusdem speciei esse. Secundo respondeo nō semper f̄ peccatorū species specialissimas exprimendas esse: sed eas tantū q̄, vt plurimū notae sunt. quod supra in illa secunda annot. dictum est, cum de mātiae speciebus, scilicet, pyromantia, aeromātia hydromātia cōfiteōdis ex Thoma de Vio de confess. q. 3. lōge pulcherrimā doctrinā citauimus. Sic a simili circūstantias nō semper in specie specialissima exprimendas: sed tunc demū, cum vt plurimū notae sunt, arbitrari possumus. Cum igitur tā contra conscientiam factū, q̄ contra ipsius dubietatem admissa redigi valeant ad vnam speciem ad peccata. s. facta contra legem animi, non est requirenda 68 specialior species necessario confitenda. f̄ et ita sufficit etiam disiunctim eas confiteri.

Tertio responderi potest eum, qui contra dubietatem agit animi, contra conscientiam agere saltem tacitā. Qui enim anceps animi de faciendo a se, an sit mortale, operatur illud, contra id, quod scit aut scire debet non licere ipsi, facit. quanquā fateor grauius aliquanto esse facere contra expressam conscientiam, quā contra tacitā, non tamen adeo, ut mutet speciem.

Respondeo quarto^t non esse mendacium tacere in confessione circumstantiā minuentē peccatū, imo perfectionis id esse in prima fuit cōclusum annotatione. Quando igitur, qui confitetur se peccasse, intelligatur iuris præsumptione scienter id fecisse, nisi addiderit se id contra dubium animi operatum esse: addere hoc nil aliud fuerit, quam circumstantiam minuentē peccatū exprimere, quod non est necesse. Et illud tacere nil aliud, quā circumstantiā minuentē peccatū tacere. quod non est mendaciū, neq; vlla subreptio nocēs. Quia^t tacere illa vel exprimere, quibus tacitis vel expressis difficilius impetratur gratia, minime illi nocet, iuxta illa, quae leguntur & notantur in. c. Ad aures & .c. Super literis. & .c. Postuisti de rescriptis.

Ex his omnibus inferit, quod licet opinio Adriani praedicta cui, ut dixi non inuenio vllum contradicentem, sit vera, videlicet, circumstantiā conscientiae vel dubietatis animi, contra quam peccatur, esse circumstantiā, quae mutat speciem, & ideo necessario confitendā: tamen ita temperari debet, ut precedat in his, quae non alia de causa sunt peccata, nisi quia contra conscientiam vel dubietatē erroneā facta sunt. Sed tunc non est tam circumstantia peccati, quam lex, contra quam peccatur, priuata & erronea ligans eam habentem. Secundo temperanda est ita, ut teneamus, quod quis haec sit circumstantia necessario confitenda: tamen quicumq; confitetur se peccasse, satis videat illam implicite confiteri. Et ideo quis non dixerit expresse confitens se scientem vel dubio animo peccasse, non tamen tenebitur ad iterandam confessionem eorū peccatorum, quae sciens vel dubio animo admisisset.

Ceterum, & si Adriani autoritas apud me magna est in re maxime tam frequenti tanq; animae salutem contingente, tamen re altius perpendenti eius opinio parum tenenda videtur. Primo, quod nec Thomas, nec Gerson, nec alii quam plurimi, qui de conscientia scripserunt, hanc tam durā conclusionē meminerunt. Secundo, quod licet omnes posuerint scientiam inter circumstantias peccatū grauantes, & ignorantiam, ut plurimū inter circumstantias diminuentes: nemo tamen eorū dixit scientiam de vna in aliam specie mutare peccatū. preterq; quod ignorantia probabilis frequenter excuset omnino a culpa. c. 2. de cōstit. 1. q. 4. §. Notandum. Tertio facit, quod factum contra legem non esset peccatū, nisi, qui facit illud, vel sciret illam vel teneatur scire. arg. l. Quod te. ff. si cert petat. & .c. 2. de constituti. Nam ignorantiam inuincibile siue probabile, ut nostri vocāt, a peccato excusare receptū est ab omnibus, praecipue a Thoma prima Secundae. q. 76. art. 3. Pro quo text.

- text. in. c. Apostolicæ de cler. excō. ministr. vbi Pan. dixit ignoratiā probabilem excusare. neq; oportere nimis esse in inquirendo curiosum, modo non sit nimis desidiosus. Ergo scientia non est peccati circumstantia, q̄ mutat speciem peccati: sed quiddā necessarium ad hoc, vt lex liget & ad hoc, vt dicatur peccatū, qđ cōtra legē fit. Quarto facit, q̄ Thomas a Vio
- 73 concludit prima Secundæ. q. 77. art. 4. ¶ peccata scienter & ignorāter facta eiusdē esse speciei. Facit præterea neruofissime solutio, quæ sequitur illi⁹ argumenti, quod pro Adriano supra fecimus valde apparēs: quod nō obstare ostendo concedendo primo circūstantiā illam mutare speciē peccati, quæ specialiter cū ratione repugnat, vel speciali lege prohibetur: At nego talem esse omnē circumstantiam cōscientiæ vel dubietatis: sed solā illam,
- 74 quæ erronea est & non concurrit cum alia lege speciali. Nam quæ lex generalis cum alia lege speciali concurrit, actui cōtra illā facto nō dat specialem deformitatē: vt lex de declinādo a malo non dat specialē deformitatē homicidio, quod lege prohibetur speciali secūdū omnes. At illa lex de nō cōtraueniēdo cōscientiæ vel nō se exponēdo dubio peccati, generalis est.
- 75 & ideo ¶ quando cōcurrit cum alia speciali, quæ vetat illum eundē actum, quem conscientia dicit non faciendū, non dat ei specialem deformitatē: dat autē quando non concurrit cum alia.
- Non obstat, si quis dicat eum, qui contra conscientiam peccat, non solum in illam legem de non faciēdo contra conscientiam peccare: sed etiam in illā legem particularē, qua conscientia dicit: hoc non est faciendum. & ita cōtra legem hāc specialissimā. Non etiam obstat, si quis adhuc magis vrgeat considerando, q̄ vbiq; contra conscientiam vel animi dubiū agitur, legi specialiori contrauenitur, q̄ sit lex illa publica, in quam peccatur. Nam lex publica dicit: tale quid nemo facito. lex vero conscientiæ in individuo:
- 76 Hoc tū ne facito. Et cōstat indiuidua speciei derogare Bald. in. l. Hac cōsultissima. col. 1. C. qui testa face: poss. & in. l. Executorem. col. 6. vers. Et re. deo. C. de execut. rei iudic. Non (inquam) hæc obstant: ad quæ respondeo primo, q̄ facere contra conscientiam dicitamē particulare, ideo peccatū est: quia facere contra conscientiam est peccatū. et ita malitia illius actus nō oritur ex virtute illius legis particularis: Hoc ne facito. sed illius generalis: Contra quod conscientia dicit ne tentato. et ita in effectu contra legem generalē peccatur. Pro hac solutione facit q̄, qui contra conscientiam vel animi dubietatem peccat, in legem diuinā naturalē peccat vt in .c. 3. infra. d. 7. demonstrabitur. At lex naturalis non dicit: Hoc ne facito. sed: tale quid ne facito. vnde iutellctus practicus concludit. Hoc quod est tale, ne fiat. Neq; huic solutioni obstat dicere illum, qui superioris legem contēnit, nō solum peccare, in illam legē diuinā. Qui vos spernit, me spernit. Lucæ
- 77 10. c. Qui resistit. 11. q. 3. ¶ Sed etiā in illam legē particularem, q̄ trāsgreditur *quam*

c. 2. de maior & obe. Quod adeo verum est, ut is non dicatur in legē diuinā & naturalem peccat: sed tantū in legē humanā, quippe quæ specialior est illa diuina. Non (inquam) hoc obstat, quia lex illa superioris ex se virtutem habet, quippe, quæ iusta est, & ab habente legē condendi potestatem cōstituta iuxta illa, quæ tradit Thomas prima Secundæ. q. 96. art. 4. Panor. & alii in. c. i. de cōstit. per illud: Quodcūq; ligaueris. &c. c. Quodcunq;. 24. q. 1. At dictamen hoc conscientię particulare nullam ex se habet virtutē, sed tota eius virtus pendet ab illa generali lege: Omne, quod nō est ex fide peccatū est. vel a lege publica, cui consentit. Et ideo, qua parte nō consonat alii legi validæ ac iustæ, tollēda est & e mēte radēda. c. Per tuas. 2. de Simo. et gl. in summa. 13. dist. Docet Panor. in illo. c. Per tuas & Thomas prima Secundæ. q. 19.

Secundo principaliter ad eadem respondeo, q̄ ideo quis putat & ideo alicui sua conscientia dicitur, vel dubitat aliquid non esse faciendum. quia credit vel dubitat esse legem aliquā, quæ id vetat. & ita si lex alia est, q̄ vetat, non addit nouam obligationem, sed tantum nititur illi, quam illa lex inducit: sicut & consuetudo, quando nil aliud est, quam obseruantia legis alicuius, non efficit nouū vinculū. Imo sublata illa lege tollitur & illa consuetudo. imo & statutum illi conforme. gl. memorabilis & multis cōmēdata in. c. 1. verbo facti de constitut. lib. 6. quam pro regula sumendo alte declarat Feli. in. c. 1. col. antepen. de rescript. Quare cōcludo primo circūstantiam sciētīæ, vel dubietatis animi, qua scit vel credit esse peccatū, quod fit nunquam esse talem, quæ mutet speciem peccati: sed frequenter talē, que peccatū inducat, nempe, quando est erronea. Secundo eam, quando non est erronea, non esse necessario exprimendā. Tertio etiam si esset exprimenda, satis eā implicite exprimi, quando exprimitur peccatū, nisi addat̄ ignoranter & sine vllō dubio esse factum.

Text. Qualiter suam turpitudinē peregerit.

Septimo colligo f̄ circūstantiā modi, quo delinquitur, augere non nunquā peccatū. Grauius est enim alio, quā alio modo, peccare iuxta illud Ouid. Peius adulterio turpis adulter obest.

Facit. c. Origo, 2. q. 4. Est tamen aduertendum f̄ modū peccandi raro mutare speciem, & ideo f̄ raro esse necessario confitendū. Imo omnium est vnū in hac re consiliū, ut is in peccatis Venereis taceatur, et parum vel nihil in eo confitendo immorerur confitens, & minus confessarius in interrogando propter vtriusq; periculū euitandū. Quod inter alios annotauit Diuus Anto. 3. part. titul. 17. c. 17. §. 3. & Angelus verbo: Interrogationes §. 9. sub finem. et ante illos omnes fere scribentes in Quarto sentent. d. 16. Ratio est, quia delectabile carnis, quāto magis in particulari cōsideratur, tanto

tanto magis appetitū mouet autore Aristotele. 3. Ethicorū & tradit Thomas in illa dist. 16. q. 3. art. 2. q. 4. At omnibus conuenit eiusmodi fugere appetitum secundum illud Apostoli. Fugite fornicationem. 1. ad Corinth. 6.

83 Qui ergo cum fœmina osculo, tactu, aut pollutione extra vas naturale peccauit, fateatur id simpliciter & taceat illas corporis partes, in quibus & eos modos, quibus ea tam fœda turpitudine misero contigit. Et si dicere pergat, obuiet illi confessarius & eum doceat non esse necessarium neq; utile modum, quo ita se fœdauit, exprimere. Nam & nos non a pœnitētibus, sed a confessariis, qui nos in his & aliis consulere, quæ ipsorum modestia fuit, dignati sunt, aliquot audiuius tā fœda, tam exhorrenda in his Veneris contingere inter aliquos etiam coniuges adeo solo nomine, vt neq; homines appellari deberent. Quæ nullatenus voluissimus audisse & lategerimus ope diuina e memoria rasisse. Quod ipsum faciat etiā, qui solus aut cum alio vel alia etiam vxore pollutionē voluntariā extra vas naturale passus est aut pati effecit. Omnis enī eiusmodi operatio est species luxuriæ contra naturā secundum Thomā secunda Secundæ. q. 154. art. 1. & satis est speciem confiteri, licet illud in indiuiduo non dicas per supra in 2. annot. dicta.

In qua tamen materia illud singulare licet parum decorum, annotabo non esse peccatum, si maritus, qui seminare non potest, concubat cum sua coniuge nitens id facere, si posset secūdū Tho. a Vio in illo art. 1. col. 5. Ex cuius dictis etiā colligo alterū confessariis memorabile: videlicet omnē concubitū mariti & vxoris, in quo modus naturalis non seruatur, etiam si fiat intra vas naturale, peccatum esse: non tamen mortale, nisi quando exorbitat a naturali tantū, vt conceptio prolis fieri nequeat, qualem nullum reperiri contēdit ibi diligenter, vt mihi videtur, quī maleuolo videri possit curiosus: dum relatione fide dignorum ait se accepisse etiam illum concubendi modum, quo fœmina supergreditur, non obstare prolis cōceptioni, quamuis in sūma verbo: Matrimonialis vsus. in hoc addubitet.

Text. Sunt, qui nō solū vincuntur.
sed vltro se offerunt peccato.

85 Octauo colligo tentationē & causam peccandi confitēdā esse. Colligo item cæteris paribus eo maius peccatū esse, quo minore ad id tentatione adacti peccamus. quod ipsum significat text. paulo superius, cum ait: & quali fecerit tentatione.

86 Ex quo infertur primo verum esse illud Gregorii, quod retulit Thomas prima Secundæ. q. 75. art. 5. f. carnalia minoris esse culpæ & maioris infamix, quam spiritualia. Concupiscentia enim carnis nobis innata vehementius

q. in yposito use
catholagus, q. 75
m. 2. part. 2. art. 5.

tius impellit nos ad carnalia. Secundo infertur verū etiā esse, quod ipse
met Thomas ait in eadē prima Secund. q. 77. art. 3. F. ignoratiā, aut excu
sare a tota culpa, quando. s. est inuincibilis, quam nostri probabilē appellāt 87
vt Pan. in. c. Apostolica. de deric. excōm. minist. vel certe a tanta. quoniam
ignorantia peccādi causam auget. Quod tamen intelligo, si non sit deside
rata & affectata: qualis est illius, qui noluit intelligere, vt bene ageret
Psal. 35. & habet in. c. penultimo. 38. d. Nam illa peccatū adauget. vt decla
rat Thomas vbi. supra.

Tertio infertur verū esse, quod gl. celebris in. c. fin. 14. q. 6. dixit, maius esse
peccatum carnis cum muliere deformi, quā cū formosa, eo q̄ forma & pul
chritudo ansam maiorē peccandi efficiunt. quod intelligendū est, si cetera
fuerint pia, *ali paria*

Ad hæc quarto posset reduci, qđ habetur in. c. Indignatur. 2. q. 6. F. s. 88
maritum ceteris paribus adulterantem magis peccare, q̄ vxorem. quia fœ
minei sexus fragilitate attenta maior est, qua fœmina impellitur tentatio, 89
quam ea, qua vir incutitur. Quoniā, vt ibi Augusti. ait: Ad maritos pti
net vxores suas & virtute vincere & exēplo regere. quod (proh dolor) pa
rum aduertūt innumeri, qui fere venialem faciunt in masculis fornicatio
nem: in fœminis autē crimē horrendū. Nec venit eis in mentē qđ ipsemet
Augustinus ait in. c. sequē. cuius caput est Non mœchaberis. Tu sub vno
impetu libidinis cadis, & vis vxorē tuam victricē esse, tu cū caput vxoris
sis præcedit te ad Deum ea, cuius caput es. Caput enim mulieris vir est. &
rursus: Melius debet viuere vir, quā mulier & præcedere in omnibus bo
nis factis vxorem suam. Nam, vt ibidē dicitur, vbi mulier melius viuit,
quam vir, capite deorsum pendet domus.

Cōtra tñ hoc facit. l. 1. C. ad. l. Juliā de adul. quæ habet maritū ab vxore
nō posse accusari adulterii, cum tamen contra vxor a marito accusetur.

Sed respondeo F. illud statutū, quoad criminalē accusationē. Nam quo 90
ad ciuilē potest vxor maritū accusare. §. Si igitur secundū Theodosi. de
nupt. collat. 4. & c. 1. vt lit. nō cōtest. vbi prima gl. Neq; ideo maritis, quoad
criminales causas, id priuilegii datū est, quia minus peccent: Sed vel quia
ipsi eam legē tulerint, vel certe, quia multæ considerari possunt causæ, pro
pter quas non decet muliebrem sexum criminaliter ob eam causam agere
contra virilem.

Infero & quinto econtrario, quo maius est virtutis impedimētū, eo ma
iorem esse illam. Quo enim est difficilius, eo est præclarius. c. Ante omnia
40. dist. & tradit Tho. pri. Secūdx. q. 114. art. 4. et facit illud Pauli. 1. ad Co
rinth. 3. Vnusquisq; propriā mercedē accipiet secundū suū propriū laborē.

Hæc tamen circūstantia F. nō videtur necessario confitenda regulariter. 91
quia vt plurimū nō mutat speciē peccati. Quæcumq; igitur speciē mutaret

- 92 tunc esset confitenda. Mutat autem speciē, quoties tentatio fundatur in causa finali, alio præcepto particulari prohibita, quā operatio ipsa: puta si quis furetur, quo fornicetur. Hic enim tentatio furandi manat ex fornicandi libidine, quæ fuit ad furandū impulsus quidam, & finis furandi. qui finis alio præcepto speciali prohibetur, quā ipsum furtū. Et ideo circumstantia hæc confitenda est necessario, quando quidem mutat speciē peccati & multiplicat ipsū peccatū iuxta illud Philosophi Ethic. 5. Ille, qui furatur, ut adulteretur, potius est adulter, quam fur, Text. in hoc aptus in. l. Verū ff. de furt. & c. Cum voluntate de sent. excōic.
- 93 Ex quo facile inferas quot sint in orbe CHRISTIANI, qui ad iterato magnā suorum peccatorū partē confitendam teneantur. Quotus enim quisque est doctis exceptis, qui confiteatur se ieiunium fregisse, quo ad libidinem potentior esset: se missam die festo nō audisse, minatū fuisse alteri, non se ab ære alieno liberasse, parentibus aliqua furatū fuisse & multa id genus alia fecisse: Quo mulierculæ alicui placeret, quæ illius miseræ miseræ turpitudine abuteretur? Reperias, qui confiteantur festa non coluisse, periculo se mortis sine necessitate & Reipub. utilitate obiecisse, pericula peccandi non vitasse. At, qui addant, hæc ob avaritiā & Simoniā fecisse, aut superbiā, aut gulam mortales, rari sunt nates in gurgite vasto. Tam tenuis est medendi animæ cura, cum tamen corporis medicandi tā sit sollicita.

Textus Omnis hæc varietas confitenda est.

- Non colligo circumstantias omnium peccatorum confitendas. Quod limitandum est, ut gl. facit. et gl. intelligenda iuxta illa, quæ supra in annot. 1. dicta sunt de circumstantia speciē mutante. Quid tamen, si non potest quis circumstantiā eiusmodi fateri, nisi reueletur alia persona: puta (quod est nefandum) quis rem cum matre habuit, aut mediator, quo illā tertius haberet, fuit, quam matrem confessarius nouit, Et videtur aperienda confessario.
- 48 Quia confessio debet esse integra per textum infra eo. c. vers. Cautus. ubi late dicemus, Ad integritatē autem confessionis pertinet circumstantiæ huiusmodi per superius dicta. ergo propositum.

Pro contraria parte facit, quod concurrentibus duabus legibus contrariis minor cedit maiori: ut lex de non furando cedit legi de pascendo fame marietem. 26. d. c. Pasce. adiuncto illi. c. Si quis propter necessitatē. de furtis. Sed lex de non lædendo alterū est maior, quippe quæ diuina est & naturalis, quæ lex de confitendo, quæ diuina quidem est, sed non naturalis, ut supra. in summa huius distinctionis dicebamus. Ergo lex de confitenda huiusmodi

circū

circumstantia legi de non infamando alium cedere debet. Cui consequens est hunc, de quo est quaestio proposita, non teneri ad aperiendam confessario illam circumstantiam.

Respondeo in hac quaestione partim inter autores conuenire, partim non conuenire. Conuenit primū in eo, quod aiūt aperiendam hanc circumstantiam confessario, quando is est persona, quae proderit & non oberit arg. c. Hoc videtur. 22. q. 5. quod habet non esse peccatum manifestare delinquentem personae, quam putamus profuturam, & non obfuturam. Conuenit item inter autores, quod, quando confessarius non est talis persona, f. confiteatur ei poenitens velatus seu transformatus ita, ut nullatenus eum, etiam ex voce discernere queat: & taceat nomen suum. Non enim tenetur poenitens manifestare seipsum, quis est: nisi quantum ad ea, quae sunt necessaria ad hoc sacramentum, ad quod non est necesse scire, quod nomen vel quod domiciliū sit poenitenti: neq; an sit coniugatus, si matrimoniū non offendit: neq; an sit religiosus, si castitatem, paupertatem & obedientiam non violauit. Sufficit enim confessario, ut aliquē audire possit & absoluere, certiorē esse factū a poenitente, quod ipse potest eligere sibi confessariū, vel q̄ habet facultatē a suo superiore, vel, qd̄ scit posse ab eo audiri & absolui. quae docet Thomas a Vio verbo: Confessio. pag. 2. Et probatur esse vera. quia nulla lege, nulla ratione ad ea poenitens obligatur. Et quod non est patrum canonibus inductū, non est superstitiosis adinventionibus inducendum. 2. q. 5. c. Consulisti. c. 2. col. 3. de transl. prael.

Conuenit tertio inter autores, q̄, si neq; huic remedio locus fuerit, quaerendum esse alium confessarium, cui confiteatur, si haberi potest. petita primū facultate ab ipso proprio confessario, aut ab ipsius superiore: nō tamē potest eo ipso alteri confiteri, nisi sacerdos sit in culpa propter nescientiam, vel quia confessiones reuelat, ut verbis utar Palud. in Quarto. d. 16. q. 3. sub finem. quod declarabitur in c. fin. infra. d. 6. post. gl.

Male vero conuenit inter autores, quando nulli horum remediorū est locus. Alii enim dicunt detegendam esse personam tertiam. quorū de numero est Thomas in Quarto. d. 16. & Palud. in Quarto. d. 21. q. 3. col. 4. dicēs mulierem, quae comisit incestum cum fratre vnico, teneri ad dicendum se comisisse cum suo fratre. quāuis per hoc sacerdoti notificetur peccatum alterius. Imo Richardus in eadē dist. art. 4. q. 4. & in art. 5. q. 2. idem ait, si est utile poenitenti personam nominare. quamuis non sit necesse. quod tamen posterius negat Palud. Idem tenet etiam Gabriel ibidem. q. 1. dub. 2. Maior item. q. 3. arg. 8. hanc asserit esse cōmunem sententiam. a qua secundum eum imprudentis fuerit recedere. idem Syluester verbo: Confessio. 1. q. 24.

99 Contra tamen hanc opinionē facit argumentū supra formatū pro altera parte. s. f. q. p̄ceptū de nō lādēdo alium, quod est diuinū naturale, potentius est p̄cepto de confitendo circūstantiā: imo & vt videtur, quā p̄ceptum de confitendo simpliciter. quod est diuinum, sed positiuum leu ex tempore datum. Facit secundo, quod tam Richardus, quā Palud. & ocs alii tenēt eum, qui nō posset confiteri circūstantiā mutantem speciē sine confessionis sibi factę reuelatione, non teneri ad illam confitendā. Facit &
 100 tertio, q̄ f. dominus Altifiodorus, quē refert & sequitur Maior in Quart. d. 15. q. 5. col. 5. vers. Sed remanet. ait eum, qui occidit fratrem sacerdotis vel habet circūstantiā, quā consuevit sacerdos plerūq; reuelare, vel est tale peccatum, quod sacerdotē moueret ad peccandū: vel si quis propriam conlanguineam cognouerit, quę est filia sacerdotis, non teneri illi confiteri talia
 101 peccata. Facit, quod Thomas in eadem. d. 17. q. 3. art. 4. dixit p̄nitentem, qui probabiliter timet periculū peccandi ex confessione obuenturum confessario, vel sibi, non teneri ad confitendū ei, etiam si non fiat facultas confitendi alteri ab ipso, vel a superiore. Et sentit f. eum sola contritione confessione non p̄missa posse casu illo cōmunicare: tanq̄ qui non habet confessarii facultatem iuxta gl. c. De homine. de celebr. miss. Quanto magis ergo poterit illo solo peccato celato eiusq; confessione in aliud tempus oportunū dilata aliis confessione apertis cōmunicare, vt Thomę a Vio ratione vtat. Quod enim dicitur confessionē peccatorum omnium debere esse ac integram. verissimū est de se ac secundum confitentis propositum: per accidens autem non disconuenit esse partialem, vt puta per obliuionē & alios modos, quos dicemus infra eo. vers. Cautus. Deniq; facit, qd Thomas a Vio in verbo: Cōfessionis decima cōditio. pag. 4. dixit f. non esse cōfitendum peccatum cum reuelatione confessionis, aut cum famę, vel vitę alienę periculo. et ait tunc fieri posse confessionem aliorum peccatorum omissis illis, quorum confessio aliis esset damnoſa. Postremo moueor, qd Palud. quē posteriores secuti sunt, dissentit a Richardo dicente ob utilitatem suam posse confitentē detegere tertiā, cum qua peccauit, personam. Dissentit autem ea ratione: quia consilia p̄ceptis cedunt. et, quę ad utilitatem spirituale, non autē ad necessitatē pertinēt, cōsilia sunt. Cum igitur nō lādere alium sit p̄ceptū. §. Iuris p̄cepta. Instit. de iur. natural. gent. & ciuil. et in proemio Gregorius. sequitur p̄nitentem non posse iuste propter suam spirituale utilitatem proximi lādere famā. Hęc argumētatio paulum mutata concludit nostrā propositionē esse veram. Quē admodum enim consilia p̄ceptis cedunt: ita minora p̄cepta maioribus. At constat maius & antiquius esse p̄ceptum de non lādendo alium, quā de confitendo circūstantiam.

Illa ē

Illa etiam argumenta, quae tradunt Adrianus in Quarto de confess. q. 1. tribus colū. postremis, & quae Iacobus Almayn in 4. d. 17. q. 1. col. 26. docet. pro Altifidorēsi, satis faciunt pro nostra parte. quāuis cōclusioni aduersae subscribantur. Et hanc nostrā cōclusionē tenet Innocentius in c. Omnis col. 2. *104 n° 5 ante med.* de poenit. & remiss. & satis illam sentit Host. ibidē col. 4. dū dixit eum, qui proprio sacerdoti iusta de causa non vult confiteri, neq; reperitur aliū, cui confiteatur & necessitas vrget: debere illi cōfiteri omniis circūstātiis, vnde periculū vel dānū sequi posset. Et nos certe secundū opinionē Innocēti cōtra cōmunē nō semel cōsuluimus cōuicti superioribus rationibus. Per quas facile soluas, quae p̄ comuni attuleris argumēta. Haec de principio quoad textū.

IN GLOSSAM VERBO: OPORTET.

Memorabilis est haec gl. & cui raro similitudinem inuenias in eo, quod asserit circūstantiā solā illā efficere, vt peccatū, quod semel sumus cōfessi, denuo cōfiteamur: quae peccati speciē mutat. Quod in prima a notatiōe lati⁹ declaratū est.

Colligitur secundo ex gl. teneri nos ad confitendam circūstantiā, quae peccatū auget, licet non mutet speciē. quāuis, si eam obliuione omittam⁹, nō teneamur iterū confiteri. Quae tamen cōclusio falsa est, aut certe intelligenda, vt procedat de bono consilio, non autē de praecepto, per ea, quae dicta sunt in annot. illa prima.

Hic tamen occurrit quæstio parū & paucis tractata: An, qui oblitus est confiteri circūstantiā necessario confitendā, teneatur iterū cōfiteri peccatū cum illa circūstantia. an vero sufficiat eā solā confiteri nō aliter peccato aperto. Verbigratia: iuravi me nō percussurū quēdā sacerdotē, vel iuravi, aut voui me nō blasphematurū, aut nō fornicaturū. Sacerdotē illū postea percussi, fornicatus sum, vel blaphemaui contra iuramentū. confessus itē sum percussione clericī, cōfessus itē fornicationē: sed tacui circūstantiā illā videlicet, quod iuramentū fuerim transgressus. Quæritur nūc, an sufficiat dicere: acculo me, quod terlicitū & sacrosanctū iusiurādū fuerim transgressus. an oporteat aperire, semel fornicando. 2º percutiēdo clericū, tertio blasphemando sacrosanctū violasse iusiurandū. Quod ipsum in aliis sexcentis casibus passim occurrit dubitandū. Et, quod nō sufficiat solā circūstantiā sine peccato confiteri, reperio tenuisse Prietate verbo: Confessio. 1. quæst. 10. sub finem. vbi ait: quod si teneremus circūstantiā festi necessario confitendā, nō sufficeret dicere: Decies vel centies peccaui diebus festis. sed oporteret addere: talia decem, vel centū peccata festis peccaui. et addit magnū errorē esse dicere cōtrariū. Pro quod facit, quod oportet species peccatorū specialissimas cōfiteri, hoc est, peccata i specie, quae dialectici specialissimā, iuris p̄iti at, vt plurimū vocant gen⁹ inferius, vel infimū p. l. Legato gñaliter. ff. de legat. 1. & p. l. 2. §. Appellata. cū gl. & ibi traditis. ff. de reb⁹ cred. Quod tradidim⁹ supra

in anot. 2. Et circūstātia necessario cōfiteāda infinite grauās mutat peccatū de vna in aliā speciē secundū oēs. Ergo peccatum illud omīssa tali circūstātia nō cēset sufficiēter patefactū, etiā si circūstātia illa p se postea patefiat.

105 Contrariā tamen conclusiōē tenet Angelus verbo Interrogatiōes. §. 6 dum ait pœnitentē interrogandū. an diebus festis peccarit. & si respōdeat peccasse, interrogandū, quot festis id fecerit. Quod si nesciat, determinate dicat: an diebus festis ita peccauerit, sicut aliis, & sufficit. quod memorādū esse ait. In quibus verbis duo sentit Angelus: alterū est circūstātia festi necessario confitendā, cuius contrariū supra ostendimus esse tenendū. alterū est sufficere solā circūstātia sine peccato cōfiteri, quando per obliuionē omīssa fuit, dum peccatū ipsum prius confessario fuit alias legitime detēctū. Cuius conclusiō mihi vera videtur & quæ Dei timētes non parū cōsolatur. Pro qua primo facit q̄ in gratia reformatoria nō est necessariū exprimere ea, quæ fuerūt expressa in gratia reformata. verbi gratia: quispiā a Sede Apostolica impetrauit aliquod beneficiū nulla mētiōe facta de lite, quæ super eo pēdebat, facta tamen de beneficiis, q̄ obtinebat. Deinde mortuo colligante facit se in eius subrogari ius nulla de beneficiis facta mētiōe. Et ita in prima grā expressit bñficia, & non litē. in altera litē & nō bñficia. Respōsū est in pratorio Rotæ subrogatiōē valere. qđ habet inde cisiōne. 274. Licet in subrogatiōe. in nouis. sequit̄ Felinus, tamen si rē plus satis cōfūdat in. c. In nr̄a. corollario. 16. de rescript. Cuius ratio ē, q̄ expressiō illa prior bñficiorum facta principi & posterior illa litis facta eidē expressiōē satis plenā efficiūt. Ergo & expressiō peccati facta cōfessario sēl & expressiō circūstātiæ postea addita plenā & integrā reddēt cōfessiōē.

107 Nec obstat, si dicat̄ in casu Rotæ eidem Sedi Apostolicæ ābas illas expressiōes factas fuisse: in casu vero nostro diuersis confessariis fieri. non (inq̄) hoc obstat. Quoniā etiam in nostro casu eidē Deo, licet corā diuersis ministris, fit expressiō. Et in casu Rotæ illo sufficeret expressiōē illā diuersis Romanis Pōtificibus fieri vel eidē corā diuersis ministris & data riis, vt quotidie fit, dū gratia facta per vnū Pōtificē mandatur reformari per aliū. Secundo facit, q̄ sola circūstātia patefacta in casu nostro legi de confitendis peccatis fit satis. Quandoquidē aperta sunt omnia, quæ oportebat aperiri. quoniā apertū est peccatū & aperta circūstātia. Tertio facit, qđ nulla reperitur lex quæ probet peccatū cū circūstātia eidē cōfessario esse aperiendum, nisi quando memoriæ occurrit vtrunq̄, dum alterū prima vice confitebatur. Quarto facit, q̄ peccatū vere vna res est, quāuis variis, quæ necessario confitendæ sunt, circūstātiis sepiatur, vt tradūt Richard. & alii in Quarto. d. 16. Et quis in genere morū ppter multas deformitates multiplex dici potest, tamen per cōfitendi modum prædictū, quo primū ipse act⁹, deinde circūstātia patefit: illi duplicitati videt̄ satisfactū.

Quinto

Quinto facit, quod si quis faceret actum suo quidem genere bonum, ex sola vero circumstantia malum, quales sunt multi. c. Venerabilibus. §. fin. de sentent. excō. lib. 6. Fatis confessione apertum videretur, si quis actum in genere confiteretur et circumstantiam in specie. verbi gratia: Largitus est quis eleemosynam propter vanam gloriam mortalem: satisfacere videtur, qui fecit illam, si confiteatur fecisse quiddam de se bonum & propter vanam gloriam tantum malum, puta constituendo in illa finem ultimum. Nec enim videtur necessarium confiteri eum actum fuisse eleemosynae largitionem. quoniam, siue fuerit eleemosynae largitio, siue alius actus bonus, siue indifferens, modo aliunde non esset malus, nil adiicit peccato. Et ita non oportet id necessario confiteri per dicta in annotat. prima. Et peccatum confessione sine circumstantia apertum tale videtur. quoniam, cum iam, quoad malitiam, quam habet ex parte obiecti, fuerit confessario patefactum: alia malitia per obliuionem omissa, quoad illam. non oportet iterum pate fieri. At quoad malitiam circumstantiae satisfacta confitendo: feci pater quiddam in se malum, quod iam fui confessus, contra iuramentum. Sexto facit, quod alioqui bis tenerer confiteri unum & idem peccatum propter eundem respectum. quod est contra receptam sententiam, de qua in gl. 3. c. fin. infra. d. 6. tractamus.

Nec dicas receptam sententiam esse veram, quando quis est semel legitime confessus. Quia negari non potest legitime confessum esse, qui peccatum confitetur aliquod omissa per obliuionem circumstantia: sicut & legitime dicitur confessus, qui omissis per obliuionem aliis alia, quae meminerat, est confessus per. c. Omnis de poenit. & ibi annotata.

Septimo facit, quod ideo peccata in specie confitenda sunt ut eorum agnoscat gravitas & peccatoris status secundum omnes in illo. c. Omnis. & in illa d. 17. Sed, qui confitetur peccatum non recordatus circumstantiam illius peccati, quatenus ex obiecto erat Dei offensiuum, aperta est gravitas & etiam status peccatoris, quoad illud peccatum, in quantum erat malum ex parte obiecti. Quando vero postea in genere manifestatur actus, & circumstantia in specie patefacta est gravitas ipsius & peccatoris status, quantum ad illam. Cui consequens est totam illius peccati malitiam esse confessario penitus patefactam.

Neque obstat dicere necessarium esse peccatoris statum ita confessario palam fieri, ut talis appareat, qualis appareret, si omnia simul eius peccata manifestarentur. quoniam hoc non est verum, quando aliquid per obliuionem omitteretur. Alioqui enim, qui aliquid peccatum oblitus esset, oporteret omnia, quae confessus fuit, repetere in oblitio illo confitendo. quod tamen omnium consensu falsum est. Ergo etiam in oblita circumstantia confitenda non erit necessarium confiteri peccatum, cuius erat illa circumstantia iam antea, quatenus erat peccatum ex parte obiecti, legitime patefacti. Hanc conclusionem mihi videtur sentire Thomas a Vio, cum ait posse me vno verbo centum periuria & altero centum furta confiteri, ut dicemus in. c. Falsas. infra ead. d. Et tamen in tot periuriis & pecca

tis multa inueniētur cum circumstantiis necessario aperiendis. Et ita vir doctus satis sentire videt̄ sufficere, q̄ separatim peccatū & separatim circumstantias confiteamur.

110 Ex cuius mente in illo verbo: Cōfessionis conditio septima. & in. q. 3. de confess. iunctis prædictis primo infertur̄ legitimā confessionē esse illius qui sic confiteretur: centies blasphemani, cēties fornicatus sum, centies itē rem notabilem furatus sum, & horū omniū fere decem admisi contra iuramentū, quod de his non faciendis vnq̄, vel vsq; ad certū tempus feci. decē admisi eo fine, vt mæcharer: decem, vt malefaciētes in suo peccato fouerē: nō aliter expresso, an de illorū triginta numero essent fornicationes solæ, vel blasphemiarū solæ, vel furta sola, vel quædā ex illis cum aliis mixta.

111 Infertur secūdō sufficenter confiteri illum, qui prædicta peccata fecisset, si priori confessario dixisset ea omis̄is per obliuionē circumstantiis, & postea illi vel alteri confessario diceret se triginta peccata mortalia, quæ iam confessus fuit, contra iuramentū perpetrasse, quod cōfiteri antea fuit oblitus. Imo sufficeret dicere tricies iuramentū licitum fui transgressus, quod oblitus alteri non fui confessus.

112 Tertio infertur̄ facile ac necessariū remedium illis, qui circumstantias necessario confitendas per ignoratiā, vel obliuionē tempore multo tacuerunt. Possunt enim supputatione secum facta secundū hunc modū confiteri: quasi centies loco sacro reuerētiam necessario debitā violauī. Aliquādo per ea, quæ de se seclusa circumstantia loci non fuissent peccata: qualia sunt iudicia sæcularia & magnæ occupationis contractus iuxta text. & gl. in. c. Decet de immu. eccles. lib. 6. Aliquando per ea, quæ fuissent peccata, sed venialia: qualia sunt prædicta ob gloriā venialē facta. Aliquoties per ea, quæ mortalia erant: qualia sunt furta fornicationes & confugientiū ad ea loca exemptiones, & extractiones. quæ tamen alias arbitror me, quo ad sui obiecti malitiā, legitime confessum antehac fuisse.

Si autē quis contendere velit nostram conclusionē limitandam esse, vt procedat, quando circumstantiæ illæ omnes sunt eiusdem speciei & eiusdē deformitatis, vt quia omnes sunt circumstantiæ violationis ecclesiæ per effusionē sanguinis, vel oēs sūt violatiōes ecclesiæ per effusionē seminis. Sed, quod quando circumstantiæ illæ variæ sunt speciei, vt quia pars est violatio per sanguinis effusionē, pars per seminis, pars per hominū cōfugiētū exemptiones vel extractiones: vt tūc oporteat oēs, q̄ sunt eiusdē gñis, cōiūgere & in sua specie palā facere. Si quis (inq̄) hoc contēderit, non repugno illi. Sicut nec hoc dictū meæ conclusioni repugnat: quibus corollariū hoc scdm̄ aliqua ex parte limet̄. Ipse tamen arbitror vtile quidē esse ac sanctū descēdere ad has species specialissimas sacrilegii & similes, non tñ omnino necessariū. quando illæ, vt plurimū nō discernūtur: imo vix a doctis aliquādo satis

do satis

do satis intelliguntur. † Præsertim si parum referat, an huius, vel illius generis siue speciei sunt, quoad iudiciū a cōfessario de pœnitente proferēdū. quod vtiliter & erudite de more docuit ipse Thomas a Vio ibidē. Pro quo vltra ipsum facit, q̄, nisi hoc dicamus, vix fere vllū inuenias, qui multa peccata peccarit, & ea legitime sit confessus. Quis enim inuidiæ, gloriæ vanæ, superbiæ peccata in specie specialissima confiteatur? Quin & nōne luxuriæ plures sunt, quam sex ille vulgatæ species: & rursus illarū aliæ species specialiores, q̄ sint illæ, inueniūtur? vt Martinus in. q. 2. de luxuria demonstrat. & late Thomas a Vio tractat sc̄da Secundæ. q. 154. & tñ secūdū oēs sufficit luxuriæ peccata ita exprimere, vt ad illas sex species descendat. Imo, qđ supius dicebamus, nōnunq̄ vitio vertitur ad inferiora descēdere.

Quarto infertur † remediū confitendi circūstantiā scandali, quā multi tenēt necessario cōfitendā. qđ disputabit infra eo. cap. §. Animaduertere

Nam si multis annis illa omissa fuerit, remediū erit ei, qui omiserit, supputare secum, quoties verisimiliter nunc dictis, nunc factis, uunc hoc genere peccatorū, nunc illo publice corā aliis omnibus illis annis deliquerit. vel quoties aliquid, siue de se bonū, siue malū, siue indifferens, quo aliū ad peccandū mortaliter prouocaret, fecerit aut dixerit. & confiteatur se plus minus centies aut millies aut alio numero verisimili peccasse, quo verisimilis occasio delinquēdi aliis præstita fuit. Quod si teneatur, vt infra in d. §. Animaduertere. disputabitur, scandalū tunc demū esse circūstantiā necessario confitendā, quando est scandalū formale, hoc est, ea mente dictū, vel factum, quo alius ad peccandū mortaliter prouocetur: faciat reputet secū, quoties hæc verisimiliter fecerit. & tacitis aliis peccatis dicat se toties verisimiliter id admisisse. Videtur tamen non solū esse confitendum dictum, aut factū aliquod ea mēte, vt alius ad mortale peccatū prouocaret: sed etiam addendū genus peccati, ad quod prouocare intendebat, vt satius exprimatur species ipsa per prædicta. Quandoquidē acta non solum ex obiecto, sed etiam ex fine suam speciē in genere morū sortiuntur secundū Thomā prima Secundæ. q. 18. art. 4. sexto & septimo. Pro quo bonus textus in. c. Cū minister. 23. q. 5. & c. Cū volūtate de sēt. exc. & l. Verū. ff. de furtis.

Postremo in hac circūstantiarū materia illud memorandum: eam, quæ actum de vna in aliam speciē mutat, præsertim mortale, in genere moris non esse proprie circūstantiam secundum Thomā. prima Secundæ. q. 28. art. 5. & in Quarto. d. 16. q. 3. art. 2. q. 4. Vnde infert ex veniali fieri nō posse mortale per circūstantiā proprie accipiendo illam. dici tamen posse circūstantiam, quo res clarius doceatur: Et quia quoad consulēdum & iudicandum nihil refert, an sic, an aliter dicatur: ideo vulgatiore modo semper loquuti sumus semperq; loquemur.

IN GL.

e iiii

IN GL. VERBO MERETRICIS.

Glossa innuit eum, qui rem cum muliere habuit aliena, teneri ad confitendum: an erat pulchra, an deformis. Nam gl. æquiparat hanc circumstantiã aliis duabus. scilicet an esset coniugata vel voto alligata. Et constat has duas esse necessario confitendas quippe, quæ peccati speciem mutant argumento. c. Vouentibus. 17. q. 2. & c. A dulterii. 32. q. 7. Hæc conclusio falsa est. quia licet deformitas mulieris augeat culpã iuxta gl. illam celebrẽ. 118 14. q. 6. c. fin. quod intellige cæteris paribus: non tamen mutat speciẽ. Et ita licet fuerit bonũ confiteri, non tñ necessariũ iuxta ea, q̄ prædicta fuerunt.

IN GL. VERBO MODO.

Colligo ex gl. copulã carnis quãlibet habitã cũ muliere siue ordinario, siue extraordinario modo esse peccatũ. pro qua est text. in cap. Meretricis 119 32. q. 4. Cui adde primo, q̄d hæreticũ est tenere fornicationẽ, etiã simplicissimã, nõ esse peccatũ. Textus nou⁹ in Clem. Ad nostrũ. de hæret. docet Thomas in Quarto. d. 33. q. 1. & secunda Secundæ. q. 154. art. 4. vbi pbat vna via illã esse contra naturã legẽ. Quod ipsum alia via deducit Maior in Tertio. d. 27. q. 29. et concordat Thomæ Io. And. in regula Sine culpa. col. 11. Mercurialis. tradit & Antoninus. 3. part. titul. 1. c. 1. §. 4. Adde autem secundo, quoad conclusionẽ gl. quatenus loquitur de ordinaria carnis copula, intelligendam esse, quoad mulierẽ, quæ non esset vxor eã cognoscentis. Quoniam inter maritũ & vxorẽ copula ordinaria licita est & sancta c. Nicena. 31. dist. & c. Quidquid. 32. q. 2. & gl. notabilis in sũma. 13. dist. 120 Adde tertio q̄ etiã, quoad copulã extraordinariã differũt. nã omnis extraordinaria copula est peccatũ mortale inter non coniugatas. Inter coniugatos tũ demũ, cũ fit extra vas naturale, vt lati⁹ dictũ est supra in anotat. 7

IN GL. VERB. PERSEVERAVERIT.

GL. Colligit ex textu cæteris paribus eo esse maius peccatũ, quo continuatius. Non enim subleuat schisma: sed magis auget, diu restitisse. c. 121 Schisma. 24. q. 1. c. fin. de consuetud. et clericus ppter fornicationẽ cõtinuatã deponitur etiã hodie: propter momentaneã non deponitur gl. memorabilis. 1. c. Presbyter. 82. dist. Facit, quod supradictũ est, de peccato iterato, seu de illius multiplici executione, et quod gl. singularis ait in c. Imitare. 6. q. 1. quæ habet toties nouã pœnitentiã imponendã, quoties quis fornicatus est cum eadẽ muliere. Et ebrietas, si assidua est, peccatũ mortale fit 25. d. §. Criminis. quẽ cõmẽdat Pan. in c. A crapula. de vita & honest. cleric. Et, quamuis prædicta & quæ comunitè doctores nostri in hoc citant, magis pertineãt ad iterationẽ delicti & numerũ peccatorũ, quam ad perseuerantiã & continuationẽ eiusdem peccati: tamen conclusio. gl. vera est etiã, quando

quā solum est continuatio & non iteratio delicti, vt annotauit Pan. in. c. Cū haberet. col. 2. de eo, qui duxit in matrimo. ¶ Magis enī peccat, qui voluntatem peccandi sine interruptione per horam continuauit, quam qui per mediam horam. et, qui, vt occideret alium, toto die huc illuc sine interruptione obambulauit, & tandem occidit: quam, qui momento temporis & voluit occidere & occidit. ¶ Et tamē prior non peccauit nisi vnum tantū peccatū, etiam si actus interior interruptus fuit non interrupto exteriori secundū ea, quæ scripsimus supra in annot. 5.

Contra tamen hanc gl. facit. l. Si diutino. ff. de pœnis. vbi Modestinus ait: Si diutino tēpore aliquis in reatu fuerit, aliquatenus pœna eius subleuanda erit. et iterum: Constitutū est nō eodem modo puniendos eos esse, qui longo tempore in reatu agunt, sicut eos, qui in recēti sentētiā accipiūt. Secundo facit. l. Adulter. C. de adulter, quæ habet accusationem adulterii quinquēnio tolli. Facit. l. Querelā. C. de falsis. quæ habet accusationē falsi & alias criminales viginti annis tolli.

Ad horū primū respondeo quicquid multi in multis locis dicant. l. illā. Si quis diutino non agere de delicto multo tempore continuato, sed de delicto momentaneo pridem facto. Et sensus est eum, qui occidit hominem ab hinc decem annos, leuius esse puniendum, quam, qui hoc anno occidit, vt gl. frequentius recepta sensit in primo intellectu illius legis. Ex quo quidam recentior vir nō contēnendæ eruditionis inferebat non esse talē homicidā decapitandum. Quoniā pœna homicidæ ordinaria mors est. l. 3. C. de episcop. audiē. & ille leuius puniendus est: ergo non morte.

Ad illas. l. Adulter. & l. Querelā. prædictas respōdeo in illis solum probari antiqua delicta ob diuturnitatē temporis aliquādo impunita relinqui. Quod nulla ex parte contra nostrā conclusionem est, quæ habet per continuationē augeri delictū. quidquid. And. Sicut. in. c. fin. col. 3. de cōluetu. inuoluat. Fateor tamen in tali crimine antiquo puniendo forū cōscientiæ a foro exteriori differre. nam in foro cōscientiæ nō imponetur minor pœnitentia pro antiquo, q̄ pro recenti. quod annotauit Pan. in dicto. c. Cū haberet. Imo & in hac re forum exteri⁹ spirituale a foro exteriori temporali differt. quia etiam, quoad pœnas spirituales fori exterioris, non tollunt crimina temporis diuturnitate secundū gl. 8. sub finem. c. Admonere. 33. q. 2. quam cōmendauit Feli. in. c. Cum nobis col. fin. de præscriptio. & Balbus in eodē titul. quart. part. 4. q. 2. col. fin. & Decius in. c. Licet. de pbat. col. 15 & videtur hoc voluisse Romanus sing. 182. vbi tenuit, quoad ecclesiam, non p̄scribi crimina allegando Speculatorem.

¶ s. Defleat virtutem. Textus.

Defleat virtutem: qua interim caruit. Dolendum est enim & dolore purgandum est non solum: quia peccauit: sed, quia se virtute priuauit. Nam licet speret se consequiturū veniā: dolere tamen potest: quia non promeruit: vnde remunerari confidat. Anxietur & doleat: quod modo effugiēs de pręteritis poenam miser tamen non inde expectat gloriam: cuius omne tēpus: quoniam breuissimū est: debuit decertasse ad cōsequendum pręmium.

S. VMMARIA.

- 1 Virtus relicta summus dolor, & felicitas amissa sūma infelicitas. n. 2.
- 2 Pœnitentię non necessariū de virtute relicta dolere.
- 4 Tempus vitę huius breue & etiam longū. n. 9.
- 5 Locationem ad decem annos ad longum dici tempus. Imo & locatio ad cuiusuis hominis vitam. n. 6.
- 9 Eadem pauca & multa respectu diuersorum.

HA Ecce est secunda pars, ex qua primo colligitur ita oportere peccatorem pœnitere peccati, vt nō solum doleat, quod peccauerit: sed, quod se virtute priuauit. facit. c. Sūt, qui. supra. d. 1. sub finem ibi. f. Nihil est, quod tā summi doloris sit, quā si vnusquisq; positus sub captiuitate peccati recordetur, vnde lapsus sit atq; vnde ceciderit. & quod ad corporea atq; terrena ab illa speciosa & pulchra diuinę conditionis intentione defluxerit. vbi gl. citat illud Seuerini de consola. philosop. lib. 2. prof. 4. f. Infelicissimū genus infortunii est fuisse felicem. quod etiā allegauit. gl. in. c. Consideranda. 86. dist. Facit. c. Quia sanctitas. 80. dist. dū citat Apocalip. c. 2. Memento, vnde cecideris & age pœnitentiā & prima opera fac.

Contra tamen hanc conclusionem facit, quod pœnitentiā est pręterita mala plangere & plangenda iterū nō cōmittere. c. Pœnitentiā supra d. 3. & ita non videtur de essentia pœnitentię dolere de virtute relicta. Secundo facit, quod fieri potest aliquē sui peccati sūme pœnitere, tanq̄ rei sūme odibilis ac pariter vitabilis, & quod non veniat in mentem virtus illa, quam per peccatum perdidit: sed tātum offensa Dei, quę diligere maxime debebat.

3 *de* Respondeo verum esse id, quod argumenta colligunt, nō esse (inquā) in essentia & ratione pœnitentię dolere de virtute relicta. quę magni Augustini sententiā est. quod asseruit Thomas in Quarto. d. 17. q. 2. art. 2. q. 1. Sed dolor de virtute pdita & relicta impellit hominē, quo graui⁹ oderit peccatū, qđ tantū mali ei attulit. quod etiā senserat Persius iis verbis.

Magne

Magne pater diuū fauos punire tyrānos.
 Haud alia ratione velis, cum dira libido.
 Mouerit ingenium feruenti tincta veneno,
 Virtutem vt videant intabescantq; relicta
 Et, quod subiicit
 A nōne magis Siculi gemuerunt æra iuueni?
 Est enim hoc simile omnino illi. c. Sunt qui, supra citato.

**Text. Omne tempus: quoniam breuissimū est:
 debuit decertasse miser ad p̄miū consequēdū.**

Colligo secundo F huius vitæ tempus delendis peccatis & quærēdis vir-
 tutibus datum esse breuissimū. Cōsonat illud A postoli ad Galat. 6. Dum
 tempus habemus, operemur bonum. & illud eiusdem ad Ephes. 5. Redi-
 mentes tempus. quoniam dies mali sunt. Et operæ precium quidē est vol-
 uere sæpe nobiscum illud Maronis.

Sed fugit interea fugit irreparabile tempus.

Et illud eiusdem

Stat sua cuiq; dies breue & irrepabile tempus.

Omnibus est vitæ.

Et q; bene vel male demerendi tempus solum est in vita præsentī. 17. q. 2.
 c. In præsentī. Cōuenit etiā meminisse illud Pythagoræ relatū p̄ gl. Clæ. 1.
 de celebr. miss. s. duorū temporū curā esse habendā, matutini & vespertini
 hoc est, eorū, quæ egimus & eorū, quæ acturi sumus. Neq; ille Hippocra-
 tis aphorismus excidat, Arslōga vita vero breuis, iudicium difficile, ex-
 perimentū fallax, tempus acutum. Quo apertius est illud Iob 13. Homo
 natus de muliere breui viuenstempore.

Contra tamen hanc cōclusionē facit, q; F tempus decem annorū dicitur s
 esse longū. C. de longi tēp. prescrip. & locatio ad decem ānos appellatur lo-
 catio ad lōgū tempus gl. multis putata sing. quæ postrema est Cle. 1. de reb.
 eccles. non alie. & recepta per Card. Imol. Panor. & Rauē. ibi. quæ tamē si-
 milē habet in l. 2. ff. si ager vectig. vel emphit. Et cōmuniter ita tenetur se-
 cundū Bart. in l. 1. §. Quod aut. ff. de superficiebus. & cōsuetudo id seruat,
 vt testatur Bald. in l. Iubemus. 2. col. 3. C. de sacrosanct. At vita hominis lō-
 gior tempore decē annorū putatur. l. fin. C. de sacrosanct. & l. Hæreditatum. ff.
 ad l. Falcid. Ergo vitæ hōis tempus nō breue, sed longū potius dici debet.

Contra etiam facit, q; F locatio facta ad vitā alicuius dicitur facta ad lō 6
 gū tempus secundū Alex. cōsil. 119. Visis narratis. in fine lib. 3. vbi conclu-
 dit emphyteutā, sicut non potest emphyteusim irrequisito dño alienare,
 ita neq; ad vitam alterius concedere. Hec eadem probat Decius in cōsil.
 204. In causa reuerendissimi.

Ad hæc

Ad hæc respondeo vera esse omnia in iis duobus argumētis adducta.
 7 & ideo cōcedo huius vitæ tēpus in se quidem esse longū, & respectu eorū,
 de quibus in argumentis agitur, nō esse breue. At respectu futuræ, quæ
 infinita est & intermina, breue esse, & quasi momētū. respectu cuius text.
 noster appellat vitæ hominis tempus breue. Neq; nouū est idē posse dici
 8 longū & breue respectu diuersorū sicut eadē dicuntur pauca & multa, cū
 ad diuersa conferuntur secundū Aristot. in Prædicā. gl. iuris optima q̄ se-
 cunda est. c. Latores. de cleric. excō. ministrāte. cui fere similis est gl. pen. c.
 Disciplina. 4 s. dist. Confirmantur hæc per illud Hieronymianū sup Iere-
 miā. A Eternitati collatū omne tempus breue est.

Glossas, quia nihil dignū explicatione habent, non tango.

.s. Ingratus. Textus.

Ingratus enim extitit: qui plenus virtutibus
 Deum non omnino timuit. In hoc enim quisq;
 peccator: sit culpabilior: quo est Deo acceptior.
 Ideo enim Adam plus peccauit: quia omni
 bono abundauit. Etiam alio modo offendens in vno reus
 est omnium. Quia omnes virtutes patiuntur detrimentum ab
 vno vitio. Nam si quis cadit in auaritiam, largitatē destruit &
 etiam castitatē minorauit. amore enim pecunię vel violaret
 castitatem: vel saltem minus amaret. Si enim tanta propter
 Deum adhuc castitas inest, vt nolit eandē perdere: tamen sal-
 tem minori gaudio, minore affectione tuetur eam: vbi videt
 inde procedere damnū pecunię. Sic quoq; & in alijs, quæ &
 & si non expellantur, tamen perceptione vnus vitij vel satis:
 vel parum minuuntur: vel intētionē deteriorantur. vnde om-
 nis virtus amissa cuicumq; crimini est deflenda. Et de omni-
 bus indulgentia petenda est.

SVMMARIA.

- 1 Peccat magis, qui melior, & quare. n. 3.
- 2 Maior, qui melior.
- 4 Virtus sua nemini nocet, sed eius non vsus.
- 5 Circumstantia bonitatis peccātis non confitenda.

Hæc est

HA Ec est tertia pars huius cap. ex qua primo colligo ceteris parib⁹ peccatū eo grauius esse, quo peccans melior est. & ita dicit gl. in verb. ideo. quo quisq; perfectior est, eo grauius delinquere. Facit, quod magnitudo personæ grauat peccatū. c. Homo CHRISTIANUS. 40. d. Facit illud Iuuenalis, quod retulit. gl. in verb. tanq̄. c. 2. de translat. prælat.

Omne animi vitium tanto conspectius in se.

Crimen habet, quanto, qui peccat maior habetur.

¶ At, qui maiore virtute est & maiore sciētia, maior est. c. Quanq̄. 2. q. 7. & 3 Ecclesiastici. 2. c. Quam magnus est, qui inuenit sapientiam & sciētiā. sed non est super timentē Deum. Facit, quia quo quisq; est maior virtute & sapientia, facilius peccato resistere potest, ingrator est Deo, qui maiori buseum ornauit. plus suo malo exemplo alios destruit. Ergo plus peccat. Quod Thomas concludit prima Secund. q. 73. art. fin. pro q̄ est casus hic. Et faciunt, q̄ supra in princip. capit. in anotat. 6. dixim⁹.

Contra tamē hanc cōclusionē facit, quod nemini sua bonitas nocere debet neq; cuiq; sua malitia prodesse. c. 1. col. 3. de postul. prælat. 2. q. 6. c. Quāto. L. Itaq; fullo. ff. de furtis. Ergo neq; bonus, quia bonus, magis peccat: neq; malus, quia malus, minus. Præterea apud Deum nō est personarū exceptio. ad Roma. 2. & c. Nouit de iudic. Ergo bonū idipsum, quod malus peccat, peccantē non debet magis punire.

Ad horum prius cōcedo ¶ nemini suā virtutē nocere debere. neq; dico 4 peccatū melioris ex maiore illius virtute crescere: sed poti⁹ ex illius abusu.

Quo enī quisq; melior ē & peccat, magis abutit̄ iis, q̄ De⁹ ei dedit, bonis. *melior vbi vesp. ut a*

Ad posterius concedo Deum nō esse personarū acceptatorē: sed nego *quod dicitur q̄tenus ap i*
mus, nō q̄tenus ē
aliis esse personæ acceptionē, quando melior magis punitur, quā alius, eo, quia ingrator fuit & magis peccauit.

Hæc tamen conclusio moderanda est in eo meliore, qui ex cōtēptu, vel coram aliis, aut contra suum votum peccaret. Nā ille melior, qui ex ignorantia, vel subreptione ac in occulto in aliis, quæ contra sua vota non sunt, peccat, leuius ceteris paribus delinquit, quā alius malus vel minus bonus. Quoniā vt Thomas secunda Secundæ. q. 136. art. 1. aiebat in hæc fere verba: Peccatū eius, si leue sit, quasi absorbetur a multis operib⁹ bonis, quæ facit. Et, si sit mortale, facilius ab eo resurgit propter intentionē, quā habet ī Deum erectiorē: quæ, q̄uis ad horā intercipiāt, facile ad pristina reparat. Vnde sup illud Psal. Cū ceciderit, non collidet. dicit Origenes: Inustus, si peccauerit, non pœnitet, & peccatū suū emēdare nescit: Iustus autē scit emēdare, scit corrigere. Sicut ille, qui dixerat: Nescio hominē. paulo post, cū respect⁹ fuisset a Dño, flere cœpit amarissime. & ille, q̄ de tecto mulierē viderat & concupierat eā, dicere voluit: Peccaui & malum corā te feci.

Nōtñ

Non tñ hæc circūstantia est necessario confitenda, nisi, quando, & vt dictum est in annotat. 6. super princip. cap.

Secundo colligo per vnum peccatū mortale perdi omnia bona præterita. & colligo declarationem illius Iacobi. 2. Delinquēs in vno fact⁹ est omnium reus. quod, ne nimium oneret hoc. c. declarabitur in. c. fin. huius. d.

Text. 5. Animaduertere.

Animaduertere etiam oportet & animaduertendo deflere animam proximi: quam Deo fornicator eripuit, vel ereptam in malo cōfirmavit. Etiam, p̄ exemplū extitit mali in operatione sui criminis: cui magis profuisset: si aliis fuisset causa conuersionis. Gemat itaq; aliorum vitam in sua corruptō: vel incorruptam non conseruatā & proximi comodū: quod dedisset exēplo boni. De tristitia doleat: q̄z bonis peccādo intulit. Et de lætitiā quam eis nō adhibuit. Et non iolū cogitet: quid & qualiter fecerit: sed quam iuste Deū (vt diximus) peccando offēderit. Timeat illam veritatis sententiā: Nō potestis duobus dñis seruire. Timeat ergo: ne omnia bona, quæ fecit, tum in vno peccato perseuerauerit, ex cōmunicatiōe mali perdiderit: vt qui seruiuit diabolo per crimen: Deo, quas obtulerit, amiserit virtutes. Pium tamē est credere, vt recepta Dei gratia, q̄ in eo destruit oīa mala: etiā priora remuneret bona. vt cū destruxerit: quod suū non inuenerit, amet & diligat bonū: quod etiam in peccante plantauit.

SVMMARIA.

- 1 Peccatum quo publicius, eo grauius, si cætera sunt paria. n. 3.
- 2 Peccata notoria grauia etiam post pœnitentiā missare impediunt.
- 4 Scandalum quid.
- 5 Scandali circūstantia duobus casibus confitenda secundū omnes.
- 6 Peccat quæ mulier leuiter se conspectui obiectat illius, quē credit ob hoc in peccatum ruere.
- 7 Peccat qui honorē, vel famā sine animo tollendi tollit.
- 9 Scandali circumstantiā confitendā, quādo etiam sine proposito inducendi ad peccatū verisimilis ruendi occasio datur.
- 10 Pœnitentiā bona mortificata restituere, non autē mortua.

Hæc est

HA Ec est quarta pars huius cap. ex qua primū colligof ceteris paribus grauius esse peccatū, qđ corā pluribus fit. Tolerabilior est enim culpa, si lateat. 3. q. 4. c. Nemo. Quo enī corā pluribus fit, plus scandali & nocementi præstat. gl. in. d. c. Nemo. & c. De homine. de celebratione missarū. tradit Pan. in. c. Cū quidam. de iuretur. n. 3. Quia vna ouis morbida totum gregē inficit. c. Sed illud. 4. c. d. et vno peccante ceterorū corda infirmorū percutiuntur. c. Si mala. 2. q. 5. & ceteris paribus, quo peccatū est nocētius, eo est & grauius, vt sentit Augustin⁹ in 3° de lib. arbit. illis verbis: Quia vitiū naturæ aduersat, tantū additur malitiæ vitiorū, quantū integritas naturarū minuitur. et tradit Thomas prima Secū. q. 73. art. 8. Ad idem facit. c. Præcipue. 11. q. 3. in illis verbis. Tot mortibus digni sunt prælati, quot perditionis exempla transmittunt. & in art. 8. prædicto col. 2. Thomas ait eum, qui publice fornicatur, quia plus scandalizat, plus peccare, quamuis neq; mentē in id intēdat, neq; præuideat illud. Vnde & fur nō manifestus dupli, manifestus aut quadrupli punitur. §. Pœna. Institu. de obligation. quæ ex del. nascūt. & vi rapientis pœna semper est quadrupli. Institu. vi. bonor. rapto. in principio Facit. l. 2. §. At generaliter. ff. eod. ex quo Bart. colligit graui⁹ peccare, qui publice, q̄ qui clam delinquit. Et peccata grauia impediunt a celebratiōe post pœnitentiā, si sunt notoria. quod quidam parū, quod dolendum est, aduertunt. non autem regulariter, si occulta. c. fin. de tempori. ordi. Facit c. Vestra. c. fin. de cohabitatio. cleric. & mul.

Non obstat. l. fin. ff. de rit. nupt. quæ habet minus puniendum esse illū, *als grauius* qui clam cum collateralī consanguinea contrahit, quā qui palā. quia ibi non erant cætera paria. Quoniā, qui clam contrahit præsumitur cōtrahere sciens: qui vero palam, ignorās. At ignorantia, si modo non est affectata, minuere peccatum, dictum fuit in princip. cap. annot. 8.

Est tamen non mediocris difficultas: an huiusmodi circumstātia necessario sit confitenda. Et pro parte affirmatiua facit, quod publice peccare. videtur circumstātia, quæ prohibetur speciali præcepto de non scandalizando alium. quod habetur Matth. 18. & c. Nihil. de præscripti & c. 2. de noui operis nūciat. Quoniam omne publicū peccatū est scandalū. Scādalum enim est dictum, vel factum minus rectum præbens occasionem ruinæ secundū Hierony. super Matth. 18. c. et tradit Thom. secunda Secū. q. 43 art. 1. Archid. in. c. Licet. 45. dist. Et omne peccatū coram aliis factū præbet eis occasionē ruinæ. Secundo facit pro hac parte, quod scandalū est speciale peccatum secundū Thomā in prædicta. q. art. 3. et omnia peccata sunt in specie sua confitenda secundū quæ supra in annot. 3. principii cap. dixim⁹. Tertio facit, quod opus in se bonū, propter speciē mali transiens in scādalum, quod sit peccatū mortale, necessario est confitendū. quia tale peccatū sub nulla

sub nulla specie alia continetur, sub qua possit confessorio aperiri. Ergo a fortiori, quod est de se peccatū capitale, si transeat in scandalū, debet necessario sacerdoti manifestari.

Pro parte vero negativa facit primo, quod scandalū passiuū, quod est ruina in peccatū ex facto vel dicto minus recto alterius, non est peccatū speciale. Quia cadere in peccatū ex dicto vel facto alterius non addit speciale deformitatem. Scandalū autē actiuum potest esse sine intentione & proposito faciendi alterum ruere. et, quæ præter intentionē agentis sunt, nō dant speciem peccati arg. c. De occidēdis. 23. q. 6. & c. De cætero. cum ibi notatis de homicid. Ergo neutrum scandalum est necessario confitendum, neque actiuum, neque passiuum.

- 5 Respondeo dicendum f duobus casibus necessario hanc circumstantiā esse confitendā secundum omnes: prior est, quando, qui publice peccat, ea mente id facit, vt alium in peccatū mortale inducat. Quia hoc est verū ac formatū scandalū et directo contra præceptū de non scādalizādo. Matth. 18. c. Et hoc cōcludit primū argumentū pro affirmatiua parte factū. quod inter omnes conuenit. Secundus casus est, quādo quis opere, quod suo genere bonum est, aut indifferens, speciem tamen mali habente, ruinæ occasionē præstat. Huiusmodi enim peccatū sub nulla alia specie locari potest, quam sub scādalo, & ideo est speciale scandalī peccatū. quod diligenter annotauit Thomas a Vio in secunda Secundæ. q. 43. arti. 1. sub finē addit. 1. Tertius autem & dubius & frequentior casus est, quando aliquis mortaliter corā aliis peccat, non tamen ea mēte, vt aliis delinquēdi ansam præstet. In hoc etiam casu circūstantiā scandalī confitendā asseruerunt multi, & in his Adrianus in Quarto de confessione. q. 4. col. 4. & Maior in Quarto. d. 38. q. 3. & Syluester in verb. Scandalū. q. 2. in fine carpens sūmā Pisanellā, quæ habet beatū Thomā secūda Secundæ. q. 43. art. 3. tenere nō esse peccatū scandalī speciale peccatū illud mortale corā aliis factū, per quod qui peccat alterius vidētis ruinā nō procurat. Palud. etiam in Quarto. d. 38. q. 6. col. 2. vers. 3. cōcludere videt paria esse facere aliquid, q̄ cures aliū ad mortale ducere: & facere aliquid, quod suapte natura est ad illud inductiuū. qd̄ ipsum ait Anto. 2. parte titu. 7. c. 4. §. 4. col. 1. & in col. 6. dicit eam fceminam mortaliter peccare, quæ credens & aduertēs aliquem sui visu cadere in sui concupiscentiam parui facit illud, & se illius aspectui indifferenter offert, non, vt inducat illum in eam concupiscentiā, sed vt satisfaciat suæ voluntati, & leuitati, excurrēs forte per vias, manēs in ostio, aut in fenestra. quo sua pulchritudo laudetur, vel ob aliam vanitatē. Facit. q̄, qui dicit aliquā contumeliā alicui, non, quo ipsum dehonestet: sed, quo forte corrigat, vel cum eo iocetur: si sequatur dehonestatio, contumelia est secundū Thomā scda Sec. q. 72. art. 2. Similiter & qui alteri malū ex animi leuitate sine animo illum

illū infamandi profert, si ex hoc sequatur infamia, peccatum detractionis cōmittitur, & necessaria est famæ restitutio. Tho. sc̄da Secū. q. 73. art. 2.

Ex quibus colligitur id, quod est detractio materialiter, & per accidēs, reduci ad detractionis speciem, si fama lædatur. similiter & contumelia, si honor lædatur. Ita ergo scandalū per accidens, si inde sequatur ruina alterius, ad scandalī speciem reducitur.

Tertio facit, q̄ diffinitio scādali tota cōuenit peccato mortali publico, licet sine inducēdi alios ad peccatū animo fiat. Quarto facit q̄ stat aliquid esse accidens alicui vno respectu, & eidē essentialē altero: vt coloratū accidit homini, in quantū homo est. essentialē vero est, in quantū est albū. Pari ratione licet peccato publico eius, qui non prætēdit scandalizare, sit accidens scandalizare, inq̄tū est aliud peccatū, q̄ scandalū: in q̄tū tñ est publicū malū, videtur ei essentialē. Per q̄ videtur concludēdū nō sufficere cōfiteri peccatū, si est publicū, vel corā aliis factū, nisi & hoc ipsum confiteare.

Contra tamen hanc conclusionē facit, quod ait Thomas secunda Secū. q. 43. art. 3. peccatū publicū, quo alterius ruina non quæritur, grauius quidē esse. quia graui⁹ est peccare manifeste, q̄ secrete, vt ille ait, & supra cōclusū est. non tamen in speciale scandalī peccatū transire. quod & Tho. a Vio ibi probat, & idem repetit in summa verb. Scandalū. Facit, q̄ idem in prædicto articulo. 1. ponit differentiā inter scandalizare per actionē secundū se malam in publico factam & scandalizare per actionē mali speciē habentē. Quoniam harum prior nec formaliter, nec reductiue sortitur speciem scandalī. quia manifeste peccare est circumstantia grauās, non varians speciem. Posterior vero actio reductiue spectat ad speciem scādali, quia nul- lam aliam rationē peccati habet, & tamen constat esse malam.

In hac re valde quotidiana nec min⁹ dubia nihil occurrerat in lectionis cursu, quod asserere auderem. At eam nūc, quamuis raptim, recognoscēti videtur, salua, quæ iustior sit, sententia dicendum: f Quoties peccatū a tali persona fit & coram talibus, quibus probabile est ac verisimile nouā occasionem ruinae per illud dari, toties circumstantiā subesse necessario confitendā, vt prioris partis assertores aiunt. Quando vero coram talibus peccatur, quibus non est probabile neq; verisimile dari per illud nouā ruendi occasionē, tunc circumstantiā huiusmodi non adesse, vt posterioris partis assertoribus placet. Verbi gratia: fornicatur quis coram eis, qui ad fornicandum parati erant. vel ferit aliquis ense alterum coram viris egregie mansuetis, de quibus credere par est illiusmodi percussione non esse ad percussorem alliciēdos. aut castrametatus est alicubi exercitus quispiā, milites passim vineas ingrediuntur & vasa edunt alienas, & quæ forte sunt amicorum. Sexcēta id genus alia exēpla proponas. in quibus adeo, qui videt, ad peccandū est illectus vel a peccādo semotus, vt alteri⁹ exēplo nil moueat.

f Ex quib⁹

Ex quibus infero ad constituendum aliquid in vera scandali specie non sufficere actionem ex se malam & suapte natura occasionem ruendi alii praestantem, nisi & qualitas illorum, coram quibus ea fit, verisimile faciat viro prudenti occasionem cadendi dedisse, licet forte ipsi non cecidissent.

Secundo subinfertur verbum illud: praebens occasionem ruinae. in diffinitione scandali suprapositum non esse ita exponendum. i. suapte natura malum, sed, quod scandalizandi mente fit, aut verisimiliter ac probabiliter ad ruinam & peccatum videntem prouocat.

Contra tamen hoc facit, quod Petro dictum fuit a CHRISTO: scandalum mihi es. Matth. 16. at non erat verisimile CHRISTVM scandalizandum.

Respondeo primo aliquibus videri illud peccatum Petri non fuisse scandalum. Sed hoc verbis Euangelii repugnare videtur. Habent enim illa sic: vade retro me sathanas, quia mihi scandalum es. Quare dicendum primo illud Petri peccatum verum scandalum fuisse, quia per illud curabat CHRISTI passionem impedire, & ita erat scandalum formale, siue formatum.

Secundo respondeo, quod Petro, ut erat tunc affectus, qui nondum satis CHRISTI diuinitatem nouit, verisimile debuisset esse, quod ipse dicebat, scandalizare potuisse CHRISTVM.

Text. Dei gratia, quae in pectore destruit omnia mala, etiam priora remunerat bona.

Colligo secundo, ex iis verbis per poenitentiam restitui poenitenti omnia bona, quae fecerat ante peccatum. Quod est verum de bonis mortificatis per peccatum mortiferum, quae videlicet facta fuerunt in gratia & aliquando vixerunt: non autem de bonis factis in peccato mortali, & ideo semper mortua fuerunt. Quod copiose tradit Gabriel in Quarto d. 16. q. 3. & pressius Maior in eodem Quarto. d. 22. q. 1. et ante illos Thom. in tertia part. q. 89. art. 3. Quod latius expressimus in c. Pium est. supra. d. 3. vbi tenuimus peccatorem semper ad maiorem resurgere gratiam.

Text. 9. In his.

In his omnibus dolens aut relinquat saeculum, aut saltem illa, quae sine admixtione mali non sunt administrata, ut mercatura & militia & alia, quae vteribus sunt nocua, et administrationes secularium potatum, nisi his utatur ex obedientiae licentia.

S V M M A R I A.

1. Poenitenti consulendum, ut a periculosis officiis absteineat.

HAec est quinta pars: ex qua colligo eum, qui ex animo poenitet, abstinere debere ab officiis, etiam licitis, si sunt periculosa ita, ut difficile sine peccato exercentur. qualis est mercatura & qualis militia

militia. Quod verū est de consilio, non tamen de præcepto, vt dicet in duobus capit. seq. quorū est hæc dos peculiaris.

Textus. §. Ponat se.

Ponat se omnino in manu iudicis et iudicio sacerdotis nihil sibi reseruans sui, vt omnia iubente illo paratus sit facere pro anime & vita recipienda. q̄cūq; faceret pro euitanda corporis morte. et hoc cū desiderio, quia vitam recuperat infinitā, vt dicitur. Cum gaudio enim facere debet immortalis futurus, quæ faceret pro differenda morte moriturus.

S V M M A R I A.

- 1 Pœnitens pœnitentiam impositā sibi suscipiat de consilio, nō de præcepto. n. 6. si discreta est. n. 7. nisi talis præcipiatur, quæ etiam nō iubente confessario subeunda sit. n. 9. & 13.
- 2 Omnino hæc vox quid significet.
- 3 Peccat mortaliter, qui superiori non paret.
- 4 Pœnitentia qualis nimiū melancholico non subeunda.
- 5 Pœnitentia condigna minor peracta non liberat in totum.
- 8 Pœnitentiæ parum discretæ exempla.
- 10 Peccatū e non peccato efficit contemptus.
- 11 Confessario cur non parēdum necessario, iudici autem exteriori sic.
- 12 Pœna cum varia, est cuius optio.
- 14 Pœnitentia ingrediendi religionē non necessario acceptanda.
- 15 Pœnitentiales canones in quo statuti.
- 16 Intellectus. c. 1. de pœnit. tangitur.

HA Ec est pars sexta: ex qua primo colligitur pœnitentē ad acceptandam totam pœnitentiā ei a confessario impositam teneri. Qd colligo primo ex illis verbis: Ponat se omnino in potestate iudicis. pondero dictionē omnino siue significet une aliqua pactione, conditione, vel modo iuxta gl. memorabilē, quæ est prima. c. Ex parte. 1. de off. deleg. siue significet iplo iure iuxta gl. in. l. 1. §. Si pecuniā. ff. de positi. verbo: onino. putata sing. a Ludo. Roma. sing. 1 cui tamen similis est in auth. Qui rem. C. de sacros. eccles. siue, quod germanius est huic text. totaliter siue in totum iuxta text. iuncta expositione Archid. quem alii sequuntur in. c. Si beneficia. de præbend. lib. 6. Pondero secundo, quod ait: nihil sibi reseruans. & mox iterum: omnia eo iubente paratus sit facere. Pondero quarto, quod ait pœnitentem debere suscipere tantam pœnitentiā, si ei imponatur, quantam susciperet pro euitanda cor

p̄oris morte. Facit secūdo illud: Si quis principi non obedierit morte mo-
 riatur. c. 2. de maior. & obedi. & 1. Regū. 15. c. iuncto. c. Per venerabilē. col.
 3 fin. qui filii sunt legit. Per quæ concluditur^f peccatū mortale peccare, qui
 superiori non paret. At confessarius superior & præfectus confitentis est,
 etiam si confitens fuerit Papa. gl. putata sing. in. c. Sane. 2. de off. deleg. quæ
 similem habet in. c. Nemo. 9. q. 3. Facit tertio, q̄ iudici parēdum est, nisi ab
 eo iuste appelletur. c. Ut debitus honor. cum similib⁹. de appellationibus.
 Facit 4°. q̄ si p̄nitenti, qui tenet domi concubinā aut famulā, cui pericu-
 lose conuiuuit, confessarius præceperit, vt eā a domo eiiciat: tenetur confi-
 tens eam eiicere secundū Richard receptū in Quarto. d. 18. art. 2. q. 5. Facit
 5° quod confitens tenetur obedire confessario iubenti restitutionem male
 ablatorū secundū omnes. & satis probatur argu. c. Sæpe. de rest. spoliat. &
 eorum, quæ ait Thomas secunda Secundæ. q. 62. art. fin. Facit sexto, quod
 hæc eadē verba text. refert Magister & ita simpliciter intelligit in Quarto
 d. 18. vbi etiā alia sc̄tōrū dicta in hoc ipsū citat. Facit 7°. q̄ hāc partē etiā
 simpliciter tenet Anto. 3. part. tit. 14. c. 19. §. 18. & ate illū Thomas & Palu.
 in Quarto. dist. 20. q. 2. versic. 3. & clarius predictis Maior. dist. 17. q. 2. qui
 mouetur per. c. Statuimus. de maledicis. quod habet ei, qui p̄nitentiam
 renuerit suscipere, interdicēdum ingressum ecclesiæ. latius, quā Maior, te-
 net Almayn in. d. 13. Quarti col. 4. Q̄d etiam sentit Roffensis art. 5. contra
 Lutherū. vbi multa in hoc dicta sanctorū citat. & licet non tractet quæstio-
 nem ex professo, attamē hoc videntur ipsius verba sonare. Facit 8°. vltra
 prædicta dictum Rabani de collatione Synodorum antiquarū: P̄nitēs
 debet quidquid iniunctū ei fuerit, ita caute seruare, tanq̄ ab ipso Dei ore
 fuerit prolatum. Facit nono, q̄ sacrificus potest ligare & absoluere, quo ad
 culpā: ergo etiam quo ad p̄nam ligare. quia Euāgelium nō minus loqui-
 tur de p̄na, quā de culpa. Ioh. enim. 20, vt legis: quorū remisistis peccata
 remissa sunt. ita etiā audis: quorū retinueritis retēta sūt. Facit. I. Qui cōdē
 nare. ff. de reg. iur. & gl. c. Cū inferior, de maiori & obedi. & c. Inferior. 21. d.
 Contra tamen hanc conclusionē facit primo, q̄ fieri potest, vt a cōfessa-
 4 rio p̄nitentia imprudenter imponatur^f confitenti, puta, si melancholico
 & ad desperationē prono imponatur ea, q̄ augmentēt melancholiā & tri-
 stitiā: quale dicitur esse panis & aquæ tantū ieiunium, qualis & vitatio ho-
 nestarum recreationum cū honestis personis. Secūdo facit. c. Significauit
 de p̄nit. & remiss. quod habet propter austeras p̄nitentias non esse p̄-
 nitentes a seruitio ecclesiæ retardandos. Facit, quod ait Hostiēs. in summa
 de p̄nit. & remis. §. Et an ficte. vers. Quid de opib⁹. potius solā orationē
 Dñicā iniungendā esse p̄nitētī, q̄ dimittere illū insolutū. Quin. & Tho.
 a Vio. in summa verb. Satisfactio. ait tantā posse p̄nitētis esse indispoēm,
 vt sine vlla penitus p̄nitentia possit absolui, modo p̄nitēs velit saltem
 in purga-

in purgatorio satisfacere. Facit etiam consuetudo tam confitentiu, q̄ confessoriu, neq; imponentiu, neq; acceptantiu p̄nitentias peccatis condignas. Facit, q̄ p̄nitentia iniuncta a sacerdote, si non est tanta, quāta peccata confitentis exigunt, non erit ob eam peractam absolutus a tota p̄na secundum Tho. & alios in Quarto. d. 20. & est. gl. 8. in extrauag. 1. de p̄nit. & remiss. inter cōmunes contra. gl. in. c. Mēsurā. de p̄nit. d. 1. quā ibi alias reprehendimus. Est & contra multos nostros doctores, qui eā male probant. Sicut ergo p̄nitentia iniuncta & acceptata & peracta nō liberat penitus a purgatorio: ita videtur æquū, nequis cogatur illā iniunctā suscipere.

Per hęc videtur tenenda hęc pars posterior. s. confessū peccata sua f̄ optime quidem facturū, si p̄nitentiā discrete illi taxatā acceptauerit, & acceptatim peregerit: nō autem ad id villo p̄cepto obligari. Sed satis esse, q̄ ea sit mente, quo velit in hoc sæculo vel in purgatorio de eis satisfacere. Non dixi tamē supra ociose: discrete taxatā. Quia si indiscrete iniungere turf̄, vt valde melancholico ieiuniū panis & aquæ, aut vitatio recreationū honestarū imponeretur: melius facies, si eam nō acceptes secundū Richard. in d. dist. 18. art. 5. Eiusdē generis esse ipse arbitror, si quis debilissimo multa ieiunia iniunxerit, aut lectionibus faciendis, vel reddendis, & precibus horariis multis dicendis occupatissimo Psalterii, vel magnæ illius partis, vel multarum aliarū precationū onus imposuerit. Facit, q̄ tāta potest esse confitentis contritio, vt nulla penitus ei satisfactio & p̄nitentia sit imponenda. c. Mensura. de p̄nit. d. 1. Neq; potest vllus p̄ter Deū p̄nitentiā penitus æquam, & quæ non sit maior condigna, vel minor, arbitrari, vt satis probatur in illo. c. Mensuram.

Non obstant in contrariū adducta. non enim primū. s. hoc nostrū cap. Responderi enim primo potest huius cap. autorē in hac quoq; parte, sicut in aliis multis consulendo agere, non p̄cipiendo, quādo p̄nitentia prudēter imponitur, non quando imprudenter. Secundo responderi potest intelligendum esse de his, ad quæ confessus tenetur secluso cōfessarii p̄cepto: qualis est restitutio, quæ cessatio quædā a peccato est, vt exorditur Adrianus in Quarto de sacra. penit. & probatur in. c. Sæpe. de restitut. spoliati. Qualis item est euitatio conuersationis illarum personarum, q̄ dant ei proximā delinquendi occasionem secundum Richard. in. d. art. 8. q. 5. Tertio responderi potest exponendo verbum: ponat se. & : paratus sit. pro non contemnat f̄ Contemptus enim efficit, vt peccatum sit, quod alioqui non esset. Qualis est contemptus consiliorum CHRISTI Seruato ris nostri gl. celebris & comuniter recepta in. c. Quis autem. 10. dist. Prim⁹ tamen intelligendi modus germanior videtur.

Ad secundū respōdeo illud: Si quis principi nō obedierit, morte moriatur. cū similibus intelligēdū esse de his, q̄ etiam volenti, nolēti iuberi possunt.

*quero in utruq; ad
am accepta? tene-
ris, Cogita*

non de his, quæ volenti tantū. qualis est hæc pœnitentiæ iniunctio.

- Et si quis dicat, quæ fuerit ratio, quæ iudex exterioris fori delinquēti velit, nolit, pœnam meritā imponere potest: iudex autem interioris hoc non potest? Respondeo^r quæ forū internū tantū animæ pœnitētis vtilitatem respicit. & ita pœnitentia in eo foro iniuncta, quasi mandatū in ipsius vtilitatem factum in consilium transit iuxta. l. 2. §. fin. ff. mandat. Quāuis differat ab illo: quia hæc pœnitentia acceptata necessario adimplenda est argumento. c. Tempora. iuncta. 1. gl. & iuncto. cap. sequē. & precedent. 26. q. 7. Illud autē mandatū etiam post acceptatū non ligat. d. l. 2. Est. & alia ratio: quia diuina clementia videtur ob fragilitatē nostram dedisse nobis optionem satisfaciendi ei vel hic, vel in purgatorio. Et quando in pœnis datur optio per verbū ad ipsum reū relatam, satisfacit subeūdo illam, quā elegerit. gl. in l. Quicūq;. C. de ter. fugiti. Bart. in l. 1. §. Expilatores. ff. de effra. cto. Pan. in c. Inter ceteras. de rescrip. vbi late fel. col. 4. Non dixi: quando pœna alternatiue imponitur: sed quando pœnæ optio reo datur. Quoniā non sum ignarus cōmuniter teneri electionē pœnæ alternatiue politæ ad iudicem regulariter pertinere. gl. & Do. in c. Fraternitatis. 34. d. gl. c. & Archid. 21. q. 2. in sūma. gl. Pan. & imol. in c. A crapula. de vita & honest. cleri. gl. fin. Pan. & Ana. in c. Sicut. de Iudæis. quibus bar. in illo. §. Expilatores. cōtradixerit, quando verba nec ad iudicem referuntur, neq; ad partem.

Ad tertium eodem modo respondetur, quo ad secundum.

- Ad quartum concedo pœnitentē ad acceptandam pœnitentiā teneri, Et quando illa est talis, ad quam faciendā obligatur pœnitens sine vllō cōfessarii iussu: qualis est malarū & periculosarū conuersationū vitatio, qualis est male ablati restitutio. Per quæ soluitur & quintum.

Ad sextum eo modo respondetur, quo ad primū.

- Ad septimū concedo graues autores esse pro contraria sentētia, graues item esse pro nostra, & præterea cōsuetudinem generalē, quæ legū optima est interpret. c. Cū dilectus. de cōsuetud. l. Minime. ff. de legib. Et ad. c. illud Statuimus. de maledicis. respondeo non agere illud de pœnitentia interioris fori, sed exterioris. quod facile colligas ex illis verbis: per episcopū suū pœnæ sub datur inferius anotata. Imo & ex iisdē verbis, quæ Maior citabat, videlicet, si renuerit recipere ac perficere pœnitentiā supradictā, ecclesiæ interdicator ingressus, & in obitu ecclesiastica careat sepultura. Est ne muneris & potestatis confessarii ingressu ecclesiæ interdicare pœnitentē, qui noluit pœnitentiam suscipere vel iniunctam implere? Est ne itē illius muneris ecclesiastica illū priuare sepultura? Potest ne ad hunc modum reuelare confessiones? Idem colligitur etiam ex secunda parte illius cap. ibi: cōactione episcopi adhibita. Et quidem de miror virum alioqui doctum & canonū nō penitus ignarum in hoc illud. cap. citasse.

Ad octauū

Ad octauum respondeo illud Rabani de pœnitētia iniūcta & accepta
ta intelligendum: sicut & pleraq; alia Sanctorum dicta.

Ad nonū cōcedo confessariū posse quidē ligare ad pœnā, sicut & absol
uere a culpa. Sed constat inter ōnes non posse absoluere nolentē, sed tantū
volentē. Et ita concedo posse ligare quidem eū volentē & pœnitentiā ac
ceptantē. sed nō consequitur hoc posse etiam nolentē & in purgatorio, vel
per alia opera bona satisfacere pro peccatis deliberantē.

Ex his infertur primo non teneri pœnitentem ad acceptandum religio 14
nis ingressum in pœnitentiā sibi iniunctū. Quia religionis ingressus vo
luntatis est & pœcipi non potest. c. Integritas. 3. q. 1. Neq; text. n̄r, qui ali
quos in diuerſam partē videtur mouisse, cōtradicit in vers. pœced. In his.
vt per se patet. Non enim simpliciter ait: relinquat sæculū. sed subiicit: aut
saltem illa, q̄ sine admixtione mali non sunt administrata.

Neq; obstāt canones illi, qui citātur a gl. 1. c. Sicut. 20. q. 1. f. c. Si ille. 50.
dist. & c. Dictū. 21. d. & c. De lapsis. 16. q. 6. c. Admonere. 33. q. 2. c. Tuæ. de
pœnis. quibus cauetur aliquem esse in monasteriū ad agendā pœnitentiā
includendū. Quia primo illi text. in foro exteriori loquuntur: nos de in
teriori agim⁹, quæ in hoc differre supra diximus. & quæ diuersitatis sit ra
tio ostēdim⁹. Secūdo. quia diuersa sunt aliquē effici religiosum, siue mo
nachū, & ad agendā pœnitentiā intra monasteriū includi. Hęc cōclusionē
tenet Card. supra in §. Dolēdū. col. 3. & Tho. in 4°. d. 16. in expositiōe literæ.

Infertur secundo non esse verum, quod Card. ait hic col. 4. f. sacerdotem
posse iniungere alicui pœnitenti quiddā grauius, quam sit religio .f. carce
rem perpetuū, quo semper solo pane vescatur & aquā solā potet.

Infertur & tertio canones illos. 47. pœnitētiales, quos colligit Hostiensis
in summa de pœnit. & remiss. non esse in hoc institutos, vt pœnam in eis
contentam pœnitenti volenti, nolenti confessarius imponat: Sed, vt volē
ti tantū iniungat, aut iudex ecclesiasticus in foro pœnitentiali exteriori, id
est, cum agitur ad pœnitentiā, tantum eam subire pœcipiat.

Infertur & quarto. c. 1. de pœnit. & remiss. quod habet manifesta peccata
non esse occulta correctione purgāda. non habere locū in foro conscientie
penitus interiori. Quoniam pœnitēs non potest a confessario cogi, vt etiā
pro publico peccato pœnitentiā publicā subeat. Quod sentit Anto. in c. 1.
dum allegat Speculat. in titul. de pœnit. qui sub finē ait pro certo peccato
occulto non esse pœnitentiā certam infligendam, prout faciunt religiosi.
hoc ideo, ne peccatū percipi possit. Allegat constitutionē quādā Alexād.
quā tamen suo tempore non haberi asserit. in cuius additionibus Io. And.
clarius hoc decidit. Monal. itē in titulo de pœnitentiā publica & priuata.
& Diuus Anto. 3. parte titul. 14. c. 17. §. 6. Quod tamen latius tractabitur in
c. 1. infra distinct. sequent.

Versic. Semper deprecetur. Textus.

Semper deprecetur Deū certus de venia, quomnibus modis & sine omni taedio dubius rogaret potestatem terrenam. Abstineat a multis licitis, qui in libertate arbitrii cōmisit illicita. Semp offerat Deo mentē & cordis contritionē, deinde & quod potest, de possessione: tūc, quod offerat, Deo securus offerat. Resperit enim Dñs ad Abel & ad munera eius. Sed prius dicit ad Abel, q̄ ad munera. Sumens enim mentē quā cognouit humilē & purā, remuneravit eius largitatis munera. Ad Cain vero non respexit, neq; ad eius munera. Adētē enim eius, q̄ viderat, qm̄ non cognouit, eius munera nō recepit. In iudicio itaq; cordis consideranda est cleemosyna tribuentis. Nec iā considerandū est, quantū, sed qua mente qua affectione dat, quod potest. Vidua enim duob; que habuerat, minutis largita plus omnibus posuit. Qui ergo sua peccata redimere vult temporaliū oblatione, caueat prius offerat mentē.

S V M M A R I A.

- 1 Offerre se Deo quid.
- 2 Pœnitere semper peccati admissi, & illud conterere oportet nō de precepto sed de consilio. n. 3. scrupuloso vero nec de consilio. n. 4.
- 5 Semper, indefinenter & aliæ similes voces quomodo intelligendæ.
- 6 Deus omnia nouit notitia simplici, non item approbatiua.

Ad de primo illis verbis: offerre mentē: mentē & animā suam offerre Deo esse agnoscere eum suæ creationis principium, & suæ beatificatiōis finem. atq; ideo suam ei præceptisq; ipsius voluntatē subiicere iuxt. mētē Tho. sc̄da Sc̄dæ. q. 83. art. 2. Quod utinā frequenter nō tam verbis, q̄ mēte ac pectore integro agam; rem veluti omniū s̄nia piissimā, & totius tristitiæ delēdæ antidoton aptissimū, ac CHRISTIANO dignissimū. Ad quod ethincus ille Persius veluti e longinquo rem non satis sibi notā speculatus inuitare videtur, cum ait. Disciteq; o miseri & causas cognoscite rerum:
 Quid sumus & quidnam victuri gignimur. ordo
 Quis datus, aut metæ quam mollis flexus, & vndæ.
 Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
 Vtile nummus habet.
 Quæ ponit Augusti. lib. 2. de ciuitate. c. 6.

Pondero

Pondero secundo illa verba: semper offerat Deo cordis contritionem. Ex quib⁹ colligi videtur eum, qui mortaliter peccauit, semper in hac vita debere illius peccati pœnitere & illud semper contere. Facit. c. Pœnitentia. 2. supra. d. 3. ibi: continue est dolendū. & ibi: Pœnitere enim est pœnam tenere, vt semp puniat. &c. Facit. c. Si Apostolus ead. d. 3. ibi: Pœnitenti quid præter piore restat? quid, nisi semper dolere invita? vbi enim dolor finitur, deficit & pœnitentia. Facit & c. Pœnitentiã. eadē. d. ibi: Canis reuersus ad suū vomitū & suslota in volutabro luti. Quorum adagiorū prius Prouerb. 26. c. inuenias. & in Chiliad. pag. 736. posterius vero. 2. Petri. 2. c. & in eisdē Chiliad. pag. 99. Facit. c. Iudas ead. dist. 3. ibi Nullū inuenitur delictorū tale remedium: sicut eorum continua memoria.

Contrarium tamen tenendū est: pro quo est illud Naum. 1. c. Non iudicabit Deus bis in idipsum. Habetur in. c. Quid prodest. 25. q. 5. Facit. c. At si, *ats qd argo* §. De adulteriis. de iudic. Facit, q̄ supra in gl. summæ hui⁹ dist. est dictum non teneri quem ad contere iterum: vnum peccatū mortale semel contritū, neq; ad contere non contritū, nisi certo tempore. Facit, q̄ Paludanus ait in Quarto. d. 17. q. 1. col. 4. non teneri peccatorē ad semp dolēdū de peccato: sed satis esse, qd̄ semel cōterat illud, & nunq̄ sibi iterū cōplaceat.

Non obstat hic vers. quia primo respondeo eum procedere de consilio, sicut pleraq; alia huius cap. Quin & videtur laudabile nō se in his occupare illum, qui scrupulosa phantasia cū mentis inquietudine timēs se non esse contritum id faceret, per illud, quod in simili. Thom. a Vio dixit, in. 5. conditione confessionis. i. confessionis sacramentalis frequentationē rem quidem optimā esse ac medicinā magnopere, quem in timore Domini cōseruantem. At, cum fit ex scrupulosa & inquieta phantasia, cōscientiã iterã dæ ac reiterandæ confessionis concipiendo maxime nociuã esse. ac talem scrupulosum credere debere se confessum peccata, et iam si certo non meminert, modo neq; contrarium recordetur, & sciat se mediocrē diligentiã in reminiscendis peccatis posuisse: quod memoria tenendum cōmendo. Secundo respondeo illam vocem: semper. exponi debere temporibus a iure determinatis. Quod in simili facit gl. in. c. Nunquã de manu tua Psalterium cadat. de cōsecrat. d. 5. Ibi enim gl. in verbo: nunquã. ait, idest, horis constitutis. & gl. c. Siquis. 36. d. verbū: indefinēter. exponit, idest, horis statutis, & gl. in. c. Hi qui. 23. q. 3. verbis illis: die noctuq; addit horis interpollatis: & l. Si quis ita. ff. de condit. & demōst. quæ habet eū, cui legatū est aliquid, vt cum filiis habitet, non teneri ad eis omnibus momentis cōmendum.

Text. Adentem Cain Deus non cognouit.

Pondera tertio hæc verba. quæ videntur innuere esse aliqua, quæ Deus minime nouit. Facit illud Matth. 6. c. Non noui vos. & refertur in. c. Prophetavit. 1.

tauit. 1. q. 1. Facit & illud. Psal. 1. Nouit Dominus viam iustorum. quasi nō nouerit viam impiorum.

Sed cōtra hoc est. c. Nouit ille, qui nihil ignorat. de iudiciis. & illud ad Hebræos. 4. Omnia nuda & aperta sunt in oculis eius. & refertur in c. De^o omnipotens. 2. q. 1.

Hanc difficultatē latius tracto in repetit. c. Nouit de iudic. Huic loco satis est dicere verbū illud: non cognouit. non accipi pro simplici notitia & cognitione: sed pro notitia cōmēdatiua & approbatiua, qua Deus Psalmo primo dicitur peccatores minime nosse. Qua item dicitur haud nosse fatuas virgines Matth. 7. & in illo. c. Prophetauit. quod gl. ibi pulchra declarat & in presenti insinuat. Nouit ergo Deus omnia, et in his Cain & alios peccatores notitia & cognitione simplici: non nouit autem Cain, neq; malos alios noscit notitia probatiua.

Text. 6. Lautus.

 Lautus sit poenitēs, ne verecundia ductus diuidat apud se confessionem: vt diuersa velit diuersis sacerdotibus manifestare. Quēdā enim vni celat, quae aliis manifestanda reseruat. Quod est se laudare & ad hypocrisim tēdere & semper venia carere, ad q̄ per fructa totam putat peruenire.

S V M M A R I A.

- 1 Confessio integra sit omniū peccatorū, intellige mortalium. n. 2. alias non detectorum. n. 3.
- 4 Confessio peccatorum sine contritione & sine attritione iusta detectorum non iteranda.
- 5 Confessionis integritatis ratio necessario cōcludēs nulla reddi potest, sed lege id iusta est cautum. n. 7. nempe a CHRISTO lata. n. 8.
- 6 Morbi corporis & vitii animi medelæ conditio longe diuersa.
- 9 Peccata venialia difficilia intellectu ac cognitu.
- 10 Peccata, quorum solutio superiori reseruat. confitens quid faciet? Omnia superiori cōfiteatur. n. 11. aut reseruata tantū prius illi, & postea illa cum omnibus aliis inferiori. n. 12. aut prius inferiori reseruata. n. 13. vel a superiori cōmittatur inferiori reseruati reseratio, qđ tamen non est sine omni periculo. n. 14. & 15. Est mod^o alius quintus maxime vsurpandus. n. 16.
- 17 Peccata reseruata confitens sic interrogetur.

18. Cōfessio

- 18 Confessio legitima per accidens aliquando non integra.
 19 Absolutio vna e duabus conflatur, imo aliquando e tribus & quatuor
 n.22. quo casu postrema gr̄am sacramentalē operatur. n.21.
 20 Sacramentū vnum a multis personis & diuerso tempore conficitur.
 23 Absolutio reseruatorum superioris sacramentalis contra Adrianum.
 24 Excōmunicatus prius ab excōmunicatione, q̄ peccatis soluendus.
 25 Excōmunicati professio valida, matrimoniū item. n.26. missa itē. n.27
 & cōfirmatio. n.28. ordo idē. n.29. Ergo & cōfessio & absolutio. n.30.
 30 Confessio & absolutio informes validæ.
 32 Peccata reseruata desinūt esse talia, si quis ea oblitus & alia confessus
 a confessario potente etiam ab illis absolueret vniuersaliter absolua-
 tur ab omnibus.
 33 Absoluo te in. n. P. & F. & Sp. S. Hæc verba et censuras cōprehēdere.

HA Ec est septima pars huius celebris capituli. ex qua colligit̄
 cōfessionē esse debere integram. similis text. in. c. fin. intra
 eadē ibi: Falsa pœnitentia est, cū spretis pluribus de vno solo
 agitur pœnitētia. Facit. c. Ois de pœnit. & remiss. ibi: omnia
 peccata tua. facit. c. Non potest quis gratiā Dei cœlestis accipere, nisi prius
 purgatus fuerit ab omni sorde peccati, supra. d. 1. & quædam impietas infi-
 delitatis est ab illo, qui iustus est, & iustitia, dimidiam sperare veniā. c. Sūt
 plures. supra. d. 3. vbi adducitur illud miraculū. Matth. 12. relatū, quo Ser-
 uator noster surdū, mutū & a dæmone vexatū penitus ab oībus liberauit.
 Intelligenda tamen est hæc cōclusio primo quo ad peccata mortalia, nō
 venialia. gl. 2. recepta in illo. c. Omnis de pœnit. Intelligenda item est secun-
 do de peccatis q̄ quæ alias non fuere legitime confessario manifestata. Nā,
 quæ quis semel legitime confessus est, & ab eis absolutus, non tenetur illa
 vnquam iterum confiteri etiam si forte, quando confitebatur, iustā cōtri-
 tionē non habebat, neq; attritionē talem, quæ virtute sacramenti in contri-
 tionem transiret per ea, q̄ infra, in solut. septimæ difficultatis dicentur.

Circa tamen hanc conclusionē multæ incidunt difficultates. Prima, q̄
 nulla ratio, quæ necessario cōcludat, adduci potest probans omnia peccata
 vni sacerdoti necessario confitenda. Secunda, q̄ text. hic nihil probat, nisi
 de illo, qui ex proposito diuidit cōfessionē ob verecundiā, vel ob aliū finē
 Sed neq; c. Omnis de pœnit. & remiss. ad hoc cogit. Tertia q̄ Psaltes ait
 Psal. 9. Delicta quis intelliget? quasi dicat nemo. At, qd̄ qui nō intelligit,
 non potest confiteri arg. l. Labeo. ff. de suppellect. leg. & c. Is autem. 2 2. q. 2.
 Quarta, q̄ pœnitentia est secunda tabula post naufragiū supra. d. 1. c. Secū-
 da. sed per peccata venialia nemo naufragat. c. Tres sūt. supra. d. 1. A ptior
 textus in. c. De quotidianis. supra. d. 3. Ergo non tenemur cōfiteri venialia

Quinta

Quinta, quod est dare casum, in quo poenitens omnia vni confitendo daret occasionem peccandi confessario: ut si mulier probabiliter putaret se sollicitatum iri a confessario: si se fornicatam fuisse confiteatur: vel probabiliter arbitretur eum ad luxum mouendum, si ei suam turpitudinem patefaciat. Sexta, quod sunt casus in quibus non potest absolueret confessarius iuxta. gl. sing. c. 2. de poenit. & remis. lib. 6. in verb. reseruantur. & ita tunc frustra fieret confessio ipsi confessario. Septima, quod constat frequenter quem obliuisci aliquod peccatum ex multis, & ita illud non confiteri. at ipsum compellere ad reiterandam aliorum confessionem durum videretur. Octaua, quod sunt circumstantiae aliquando tales confitendae, quarum confessione detegeretur alia persona. Quo casu non videtur debere, neque posse talis detegi, neque manifestari.

Pro primae difficultatis solutione dicendum videtur primo, quod nulla ratio reddi potest, quae sola necessario concludat hanc integritatem confessionis esse omnino necessariam. Quoniam illa, quam reddit Thomas in Quarto d. 17. q. 3. art. 4. q. 2. videtur esse omnium optima, ut Palud. & Adria. ostendunt. Quae tamen non concludit necessario. quoniam illa talis est: Sicut corporali medico omnem agroti morbum notum esse oportet, quo recte possit illi mereri: ita medico spirituali omne animi vitium oportet esse cognitum. Quam tamen rationem Durandus eneruat pie considerans medelam animae & corporis longe in hoc differre. Quoniam medela corporea, quae vnum morbum fugat, alium auget: medela vero animae, quae sola contritio & diuina gratia est, aequae valet contra vnum, ac contra alium. Sed neque Durandi, quam subdit, ratio concludit. ait enim ille confessionem respondere contritioni. & ideo, quem admodum contritio non potest esse, nisi omnium peccatorum, ita neque debet esse confessio. Quae ratio concludit quidem omnia peccata esse confitenda, non tamen concludit omnia vni & simul esse confitenda. Nam & satisfactio respondet contritioni. At potest poenitens satisfacere de aliis vno tempore dilata in aliud tempus aliorum satisfactione. Et omnes quoque aliae, quae redduntur, non videntur concludere. quod videre facile fuerit in scriptis Paludani & Adriani concludentium tandem Thom. rationem huius integritatis congruitatem persuadere, non item necessitatem eo, quod alia peccata. scilicet priora reddunt grauiora, alia scilicet posteriora. & congruum est, licet non necessarium, omnes circumstantias grauanter confiteri. & ideo congruum, ut omnia peccata confiteamur vni. Quare concedendum videtur nulla ratione necessario concludi posse confessionis integritatem omnino necessariam: sed lege id cautum esse iusta & aequa.

Ad secundum respondeo concedendo hunc text. qui allegatur precipuus, non probare necessario confessionem peccatorum semper debere esse integram: sed quod non debeat illa diuidi ex verecundia vel hypocrisis. At capit. Omnis. de poenit. & remis. satis hanc conclusionem probare, dum ait: Omnia sua solus peccata confiteatur proprio sacerdoti. antiquior autem lex videtur esse con-

*posse dicere sam
omnes esse, quod con
fessionis effectus a
ve. gsecutio patet
a sacramentum
transact, vni
is i in gl., sed ad
ras no pot per
nive existens in peccato mortali no dicit gsecutio
g. c. vnu'ciar' 32 q. 1, svpp' reserua gsecutio omnis
catoy integra, si vero dixeris hac rone qd quo
durand. de quo s intellectus laborare mrybi, va
ponde hoc iddo ne cotincha ce diuidat' arg. c
spendia s reus quoy de reser. lib. 6/*

esse consuetudo iā inde ab ecclesiā incunabilis in hūc diē seruata. F̄ q̄ lex a CHRISTO in Apostolos, & ab eis in alios, & ab illis in alios, quasi per manus deriuata esse merito credatur.

Ad tertiam respōdeo Psalmistā de peccatis venialibus agere F̄. quæ difficile quis intelligat, siue quoad eorum substantiā, siue quoad quātitatem & numerum. Conclusionem autē nostrā de mortalibus tantū intelligendā gl. quæ recepta est & secunda. d. c. Omnis. Per quod etiā, quæ cognosci possunt & aliquo numerari modo, qui licet non sit exactus, erit tamen Dño clemētissimo grat⁹, modo bona fide ac mediocri diligētia fuerit collect⁹.

Respondeo ad quintā neminē teneri ad confitendū confessario, quod peccatum illi manifestari non potest, siue verisimili confessarii, vel alteri⁹, vel suæ periculo animæ, vel corporis. Quod latius disputatū est in prima parte huius cap. annot. 9. & quid agendū sit eo casu, ibi dictum fuit.

Ad sextam concedo esse aliqua peccata, quorum absolutionē nō potest facere parochus. Sed nego pœnitentem illis & aliis infectū non teneri ad confitendū omnia parochus propter consuetudinem & legem prædictam. Quanq̄ Io. Gerson secunda parte, fol. 186. col. 1. sub. c. Glorificante. & fol. 191. col. 1. Sub. c. Quæritur. non putauerit hoc esse necessariū. cuius dictū non est ausus reprobare Maior in dicta. d. q. c. Quando igitur, pœnitens habet aliquod peccatum, a quo nequeat absolueri parochus secundū sententias receptiores & ecclesiæ receptum vsum F̄, potest & debet facere vnū 10 ex infra scriptis. Primo adeat superiōrē episcopū, vel proepiscopū, vel aliū ad quem ea res pertineat, puta pœnitentiarium Romanū F̄, & confiteatur 11 omnia peccata, a quo ab omnibus absoluetur. Secundo autem, si ille superior nolit audire ōnia F̄, potest cōfiteri sola ea reseruata: & postea ea & omnia 12 alia confiteatur proprio confessario, qui poterit eum absolueri ab omnibus, etiam si superior a reseruatis non absoluisset, secundū Paludanum receptū, & qui testatur ita seruari ab ecclesia Romana. Tertio vero, si pri⁹ 13 adierit inferiorem, qui nequeat eum a reseruatis absolueri F̄, omnia illi fateatur, qui absoluet eum, a quibus potest, si modo non est excōmunicatus. & pro absolutione casus reseruati remittet ad superiorem, cui confitebitur solum illud reseruatum & ab eo solo absoluetur. Potest & quarto ipse pœnitens per se vel aliorū superiōrē adire, & ab eo impetrare cōmissionē secretam verbo, vel scripto, qua generatim ipsius pœnitētis cōfessario, quicūq̄ fuerit ille, facultatē faciat eum ab illo peccato absoluendi. Sed hic modus 16 periculosus esse potest. quoniā peccatū extra cōfessionē detegit. Quinto, quod frequenter consului, potest pœnitēs suo confessario confiteri omnia peccata sua & absolui ab eo de his, qui suæ subsunt potestati: & deinde confessarius per se, vel alium, seu epistolā petere a superiōre, quo faciat facultatē sibi absoluendi quendam hominē in genere nullo penitus expresso, qui ei

qui ei confessus est tale peccatū, cuius absolutio est illi reseruata. quā facultatē, qui noluerit facere superior, rar⁹ erit & plus satis morosus. Si quis
 17 tñ adeo difficilis reperiatur, utendū erit modo secundo. Confessarius vero antequam in hæc remedia descendat, interroget pœnitentē: an habeat aliquam sui Pontificis vel Romani bulam, quā ipsius cōfessario a casu illo absoluēdi faciat facultatem. Circumspiciat etiam ipse confessarius: an sit eorū de numero, quibus ipsi casus de more concedūtur reseruati, quibus facultas sit absoluēdi a peccatis reseruatis. Ne corde forte perfecto pœnitentem difficultatibus illis offendat & retro cadere faciat.

Ex quibus omnibus infertur primo, quod pleriq; omnes concedunt, cōfessionem quidem per se integram esse debere: per accidens tamē, seu ppter aliqua, quæ illi accidere queunt, aliquando fieri posse non integram, quando. s. confessus parochō & ab eo, quoad aliqua solutus, confitetur alia episcopo, vel penitentiario Romano, vel alii superiori, ad quem ea res pertinet. Vel contra, quādo pœnitentiarius prius reseruata sola audiuit, & ab eis vel absoluit, vel absoluendum inferiori remisit.

19 Infertur & secundo ex duabus absolutionibus vnā integrā sacramentalem constitui. quod Palud. & cōis sequitur.

20 Ex quo tertio sub infertur. F. duas personas diuerso tempore & multis forte diebus & actionibus interiectis altera post alteram absoluentes vnū cum perficere sacramentum.

21 Ex quo. F. sub infertur quarto gratiā illam sacramentalem, quam ex opere. quod operatum appellāt, sacramentū cōfert, tum demū pœnitenti conferri, quando a secundo perficitur absolutio, siue is superior sit, siue inferior.

Quinto infertur ad illam quæstionē, quæ a quodā meo auditore non obsecraris interrogat⁹ fui, cum hæc prolocutus de cathedra descēdissem: nēpe, quid faciendum sit ei, qui confessus inferiori & ab eo de nō reseruatis absolutus, dum ad superiorem pro reseruatorū absolutione habenda vadit, incidit aliquod mortale. Et videtur debere illum, si superior non reseruata voluerit audire, confiteri ei, etiam illud: alioqui confitebitur superiori reseruatum, & postea illud inferiori. Quo casu, quē non memini legere vnq̄
 22 & tamen est quotidianus, F. arbitraret dici posse vnā sacramentalem & integram absolutionem fieri ex illa triplici absolutione particulari. Quod, si verum est, potest idem aliquando dici de quadruplici, puta, si iam secundo superiori confessus & vadens ad confitendum tertio inferiori aliquod reseruatum admittat, ob quod oporteat eū ad superiorem redire quarto ab eo absoluendum.

23 Postremo infertur. F. non videri verū, quod ait Adrianus de cōfess. q. 4. col. 9. illam absolutionē, quā facit is, cui sola deteguntur reseruata, non esse sacramentalem. cuius contrariū & Paludanus tenet & firmat Caietanus.

Aduertēdū

Aduertendum tamen, quod non ociose supra dixi pœnitentē ab inferiore, cui primū cōfessus fuit, absolui a nō referuatis posse, modo nō esset excōmunicatus. Quia, si esset excōmunicatus, non deberet illum vllatenus absoluere, ne grande sacrilegiū cōmittat argumento. c. Si celebrat. de cleric. exc. ministrat. & c. Sacris. de his, quæ vi. & tradit Palud. in prædicta d. 17. q. 5. col. 4. quem diuus Anto. & Syluester probant. Neq; immerito: quia per iura supradicta excōicatus est exclusus a diuinis, & præsertim a sacramentorū perceptione p̄ illud. c. Si celebrat. quanq̄ in hoc vir alioqui doctus & pius Angelus a Clauasio contra tenuit in verbo: Confessio. §. 10. sequutus in hoc Monaldū & quosdam alios. Quamuis Richardus, quem pro se allegat, contra illum mihi videatur tenere in Quarto. d. 18. art. 9. q. 5.

Quotidiana tamen & vtilis quæstio incidit: an ab absolutio ab excōmunicato lata teneat ipso iure, licet dari non debeat. Pro parte affirmatiua facit, q̄ f̄ confessio ab excōmunicato facta tenet. c. Cū ex illarū. de sent. excōi. f̄ Matrimoniū item ab excōmunicato cōtractū tenet. c. Significasti de eo, qui duxit in mat. quā poll. per adul. quod in hoc singulare putatur a multis, & in his a Feli. in rub. de spōsal. col. 5. & Perus. in. c. 1. col. 3. de excep. f̄ Eucharistia per excōmunicatū consecrata verū est sacramentū argumen-
to. c. De homine. de celebr. missa & c. Intra catholicā. 1. q. 1. tradunt omnes
in Quarto. d. 13. f̄ Cōfirmationē etiā pari ratione non audeat quis iterare
illi, qui excōmunicatus cōfirmaretur. f̄ Qui etiam excōmunicatus ordine
insignitur, verum suscipit ordinis sacramentū, licet illius non accipiat exe-
cutionem. c. 1. de eo, qui furt. ordi suscip. Et hanc partem asseruit Angel. &
ante illum Monald. in loco præcitato. eandē Thomas a Vio fortiter affir-
mat verb. Cōfessio iteranda. Faciūt, q̄ late ipsemet tradit in. q. de valore cō-
fessiois informis sine iusto dolore factæ. vbi sequutus Thomā in Quarto
d. 17. q. 3. art. 4. tenet & probat f̄ confessionē & absolutionē informes sine cō-
tritione & attritiōe iusta validas esse, modo integra sit peccatorū cōfessio.
Quod cōmuniter receptū est.

Neq; videtur obstare, q̄ excōmunicatus a perceptione sacramentorū sit separatus. Quoniam illud verum est in eo sensu, quod male facit sciens & prudens ea p̄cipiendo: non tamen in hoc. quod ipso iure sint ea nulla, neq; semper malefaciat, vt patet per superi⁹ adducta, tā in iterabilibus, quorū de numero est matrimoniū & eucharistia: quā in nō iterabilibus, quorum de numero est confirmatio & ordo. De qua re & de octaua difficultate, qn̄ a. aliquid peccatū per obliuionem tacetur, in præsentia nō dicemus latius id postea facturi in. c. fin. huius. d. ne plus satis hoc oneremus.

Illud vnum tantū nunc addā dignum quod memoriæ mandetur perpetuæ, nempe eum, qui confitetur alicui confessario potēti ipsum ab omnibus suis peccatis & censuris absoluere, vel ratione bulæ alicuius, vel ratiōe tēporis,

tēporis, quia concedebatur Iobilaū & per obliuionē, vel inaduertētā, seu nescientiā, qua nesciebat id esse peccatū, omiserit confiteri aliquid, qđ reseruatū erat superiori, vel cēsurā innodatū ecclesiastica a solo superiori debili, & fuerit absolutus per talem confessarium ab omnibus, is adeo ab illo absolutus maneret: vt licet teneretur illud confiteri, cum memoriā occurrerit, vel cum aduerterit & sciuerit esse peccatū, poterit tamen de illo absolui a quocunq; inferiori. Ita singulariter determinat Palud. in Quarto. d. 8. q. 5. col. pen. quem citauit in genere & sequit̄ Angel. & Syluester. Gabriel quoq; d. 17. q. 1. sub finem. Locum tamē prædictum, vbi hoc dicit Palud. non sine labore inueni. Quem etiā sequutus est Adrian⁹ in Quarto. q. 4. col. 10. de confess. allegando etiam Palud. ex relatione, vt puto aliorum sola: quia nec ipse significat locū, vbi hoc dicat. Intelligo tamen illud dictū, quoad censuras, modo confessarius vltra solutionē peccatorū sacramentalē præmisisset a censuris absolutionem, quatenus opus esset & ipse posset. Quod fere ab omnibus passim fit confessariis, in Castellæ quidem regno omnium trium censurarū: in hoc vero tantum excommunicationis. Quæ moderatio est vera intelligendo de absolutione expressa vel saltem tacita propter illud singulare Ioh. Gersonis in. 2. parte. fol. 183. col. 1. sub. c. Cōfessio. & clarius fol. eo, col. 3. sub. c. Excommunicationū, videlicet cōfessariū, qui recta intentione super pœnitentem dixit: absoluo te in nomine patris. & c. non solum a peccatis, sed etiam a censuris absoluisse iudicandum.

Ex quo infertur Palud. dictum procedere, etiam quando confessarius non absoluisset expresse a censuris, sed solum generaliter dixisset: absoluo te. si modo id recta intentione dixisset. Rectam vero intentionē illam arbitror esse, qua confessarius absoluere proponit a necessariis: qualē puto vel expressam, vel virtualem omnes habere confessarios. De quo latius in c. 1. annot. 1. dist. seq. dicetur.

s. Pœneat. Tertius.

Pœneat præterea, quem vera delectat poenitentia, vt non prius ad Domini corpus accedat, q̄z cōfiteretur illum consciētia bona. Sed in hac separatione tremendū iudicium cogitet, vbi z maius z terribilius impoenitentes separabit in ignē. Doleat, q̄ nōdū audeat sumere, quem multū desiderat, cibū salutarem. Isti sūt digni fructus poenitiē animā captiuam & claqueātes et in libertate seruantes. Cohibeat se præterea a ludis, a spectaculis sæculi, qui perfectā vult cōsequi gratiam remissionis. Nam Dina Jacob filia, si se cohibuisset, et inter suos remansisset, ab extraneo raptore corrupta non esset.

Alia: vt plurimū illaqueātes.

S V M M A R I A.

1. Eucharistiā non decet recipere statim post cōfessionē in anni fine factā.
2. Pœnitens non ludat, nisi quatenus saluti ppriæ conuersationiq; aliorum suauis est necessum. n. 3. non tamen est capitale id facere. n. 4. imo aliquando neq; veniale. n. 5.

HA Ecce octaua pars: ex qua colligo primo cōmunicaturum eucharistiæ sacramēto bona conscientia debere accedere. Facit. c. Quotidie. de cōsecr. d. 2. quod habet mentē sine affectu peccandi tunc esse debere. quæ verba gl. ibi declarat. quim quia nos latius ibi enarrauimus, ideo hic non tractamus. Quāuis illud si-
lere nequeā non nimiū honestam videri mihi huius ciuitatis consuetudi-
nem, f. qua, qui per annū non est confessus, simul ac confitetur, quocunq;
id die quadragesimæ faciat, statim a confessione corpus Dominicū assu-
mit iam non iterum toto anno sequēti nec cōfessus, nec cōmunicaturus
Nam primū violatur ille canon. Omnis. de pœnit. quo cautum est, vt om-
nes in paschate cōmunicem⁹. Et iam, q; dicamus illum canonē sublatum
esse consuetudine, quæ in his terris plus quadraginta annis, forte viguit.
rogo tamē: Quis est tam felici memoria, qui se putat omnia peccata per
annū admissa vna hora sola integre confessum fuisse confessario? An nō
deceret potius confiteri semel: & deinde dilata in pascha cōmunionē, quæ
oblita in mentē venirent, cum aliis, si qua interim peccare contingeret, fa-
teri & ita cōmunicare? Numquā aream toto anno nō verristi, prima vice
satis verres? Quare merito Augustinus apud Thomā in Quarto. d. 17. di-
xit non statim a confessione ad eucharistiam accedendum.

**Tertus. Cohibeat se præterea a ludis
et spectaculis.**

Colligo secundo ex his verbis pœnitentē non debere ludere. facit illud
Ecclesiastæ. c. 3. Tēpus lugēdi & tempus ridēdi. & c. Si peccauerit. 2. q. 1. qd
habet: Distingue tēpora & concordabis scripturas. & omnia debent cōue-
nire suis temporibus. c. Quis ignoret. & c. seq. 3. 2. q. 4. Tempus autē pœni-
tentiæ tempus luctus est, & non risus. c. Pœnitentia supra. d. 3.

Contra tamen hanc conclusionē facit illud: Quod caret alterna requie
durabile non est. & Augusti. in. 2. lib. music. Volo tamen tibi parcas. nā sa-
pientem decet interdū intermittere aciem rebus agendis intentam. Facit,
q; sicut homo indiget quiete corporali ad refocillationē corporis, qd non
potest continuo laborare, quia virtutem habet finitam: ita etiā eget quiete
animæ, cuius quoq; virtus finita est. Quies autem animæ est delectatio, q
ex ludicris factis, vel verbis, quæ ludi sunt, desumitur. Quæ omnia tradit
Thomas secunda Secundæ. q. 168. art. 2.

Ad hæc omnia respondeo non esse intelligendū textum nostrū de ōnibus ludis: sed de his tantum, qui non sunt necessarii ad animi recreationē neq; ad lenem eorū, quibus cōuiuim⁹, conuersationē. quod declarat Thomas in Quarto. d. 16. q. 4. art. 2. Et ita intentio text. est, vt, quo pœnitentia maior est facienda, magis etiam a ludis abstinemus: nunq̄ tamen ab omnino necessariis. Pro quo facit id, quod ecclesia in quadragesima tota canit: Utamur ergo parcus Verbis, cibis & potibus, Sōno, iocis & arctius Perstemus in custodia. Pondera, quod ait parcus, non dicit nullatenus. Arbitror autem ⁴ non esse peccatū mortale, si quis eo die, quo cōfessus fuerit & ⁵ etiam cōmunicarit, ludis se imiscuerit alioqui honestis, in quib⁹ nil aliud, q̄ luderet, vel saltē nō aliter capitaliter delinqueret. Quinimo id sine vllō peccato etiam veniali puto fieri frequēter a sacrificis, qui eo ipso die, quo confitentur & celebrant, ludis honestis cum sociis & aliis viris honestis honeste ludunt: etiam si paulo laxius, quam animi recreatio necessaria requirat, id faciant ratiōe vel cōiuii, vel societatis arg. illius Apostoli: flere cū flentibus & gaudere cum gaudentibus ad Roma. 12.

Tertus. §. Tanto.

Tanto itaq; magis sibi caueat et cohibeat se animā que saepe, vel semel rapta et corrupta est. Timeat etiam docta experimento, quod ignorauit virgo. Eligat quem miretur, non sequatur, quē animus suus damnet. Se enim iudicat, qui poenitentiae fructus non habentē a se non elongat. Laudet enim et amet, quos digne fructificare non ignorat. Quaerat fructus dignos et si nō dignos poenitētię. Sūt enim fruct⁹ digni virtutū fructus, qui non sufficiūt poenitentibus. Poenitentia enim grauiores ex postulat, vt sic paretur ecclesia, vt parata dolore et gemitib⁹ mortuis impetret vitam.

S V M M A R I A.

- 1 Peccat grauius, qui condonatū iterat.
- 2 Gratia, qua cōdonat delictū nō facta mētiōe similis cōdonati, nulla.
3. & 4. Peccat magis innocens, quam alius.
- 5 Pœnitens vere melior est se ipso innocente.
- 6 Maius est, quo stamus, quam, quo lapsi erigimur.
- 7 Peccatū cōsuetudine augetur & consuetudine minuitur, qui hoc.
- 8 More diuino diuinā, & more humano humanā legem tolli.

Hæc est

HA Ecce est nona pars, ex qua colligitur primo grauius peccare, quod post condonatum sibi peccatum iterum peccat illud. Facit text. in. l. 3. C. de episcopo. aud. quod in fine habet veniam concessam simpliciter delinquentibus non videri concessam iis, qui delinquere consueuerunt. vbi ait Bald. in. 4. notab. Qui geminat delictum. veniam spare non debet. & ante illum Guiller. de Cuno sing. determinabat non valere indultum, quo princeps delictum secundum condonat, nisi mentionem de altero simili delicto antea condonato faciat. Quod a multis commendatum est, & in his a Feli. in. c. Postulasti. col. 4. de rescript. Facit, quod ait Augusti. in. c. Vnum. col. 2. 2. d. nullum peccatum esse adeo veniale, quod non fiat criminale, dum placet. 1. dum continentur & in consuetudinem accipitur secundum unum intellectum gl. Per quae verba videntur venialia transire in mortalia per consuetudinem.

Contra tamen hanc conclusionem facit, quod magis peccat ceteris paribus innocens peccando, quam penitens. quia ingrator videtur, quippe, qui ad maiorem gratiam tenetur ceteris paribus, quam penitens secundum ea, quae tradit vterque Thomas secunda Secundae. q. 106. art. 2. Secundo contra hoc facit. c. Denique 4. d. quod habet, veniam esse dandam peccantibus propter consuetudinem. & ibi gl. verb. consuetudinem annotat consuetudinem excusare a delictis Tertio facit. c. Obiiciuntur. 3. 2. q. 4. ibi: Quando mos erat, crimen non erat. Facit, quod annotat Thomas prima Secundae. q. 88. art. 4. vbi determinat ex peccato veniali propter solam consuetudinem nunquam fieri mortale.

Ad horum primum concedo primo ceteris paribus innocentem magis peccare, quam penitentem. quia bonitas innocentiae magnitudinis, ut quatuor, maius bonum est, quam bonitas penitentiae, ut quatuor. & ita magis peccaret, quia ingrator esset, quam penitens. Sed bonitas innocentiae & bonitas penitentiae in eodem homine non sunt aequales. Quoniam quicumque a peccando resurgit, ad maiorem gratiam, quam unquam habuit resurgit in. c. 1. supra. d. 3. & vers. Pium. supra eo. c. diximus. Et ita vnus & idem homo idem peccatum peccans in statu penitentiae & innocentiae magis peccat in statu penitentiae, quam innocentiae ceteris paribus. Secundo respondeo negando ceteris paribus magis innocentem, quam penitentem peccare. Immo contra magis penitens peccare videtur, quia ingrator apparet. Quoniam licet innocentia maius in se donum sit, quam penitentia: tamen quia penitens primum accepit innocentiam, deinde penitentiam, duo dona suscipit, & ideo plus donati tenetur arg. c. 1. de treuga & pace. & auth. Itaque. C. communia de succes. Quare, si eum iterum offenderet, ingrator fieret oportet, & ita magis peccaret arg. c. Homo CHRISTIANUS. 40. d. Quamquam replicari potest maius donum esse, quo, ne cadas, cauet: quod, quoniam iam lapsus erigeris. l. fin. C. in quibus caus. in integ. restit. non est necessaria. Et maius est ipso iure, quam exceptionis ope liberari, vel per sententiam. l. Si vnus. §. Pactus. ff. de pact. c. Commissa. de elect. lib. 6. cum similibus. Et altius dicit redempta virgo mater illa dux nostra

clarissima, quæ, ne caderet in peccatum originale, fuit seruata: quam alii, qui iam lapsi erepti fuimus. Et ita cæteris paribus innocenti maius est donum, quo quis non cadit: quàm cadenti erectio. quare prior solutio planior videtur.

Ad secundum respondet primo gl. in illo. c. Denique. 4. d. consuetudinem excusare quidem a pœna temporali, non tamen a pœna æterna. Quamquam ego arbitror eam semper excusare, etiam a pœna æterna non tota, sed tanta, & aliquando a tota. Respondeo tamen secundo aliud esse dicere peccatum factum ab aliquo propter consuetudinem terræ, quæ ei permittit, esse minus, quam alioqui esset, quod habet illud. c. Denique. & aliud est dicere peccatum eo reddi grauius, quàm semel deploratum & condonatum iteratur. quod noster text. ait. Et ita dicendum est consuetudinem terræ, quæ habet ut, quod vere peccatum est, pro peccato non habeatur: de peccati magnitudine aliquid tollere iuxta. c. Denique. 4. d. Cum hoc tamen stat peccatum in consuetudinem tractum grauius esse, quam semel admissum. c. fin. de consuet. & c. Sicut tribus gradibus. de pœnit. d. 1. Quia multiplicatum grauius est simplici iuxta principium huius cap. & quæ illi adiecit in annotatione. c. Stat item, quod peccatum per consuetudinem redditur grauius: non, quia multiplicatur, sed quia primo iam fuerat condonatum & nunc cum ingratitude iteratur. quod text. non sinit & probant in ipsius confirmatione adducta.

Ad tertium respondeo illud Ambrosii intelligendum de more licito, per quem sublata est iam lex contraria, siue is mos contra legem sit diuinam auctoritate tamen diuina inductus, ut in illo. c. Obiiciuntur. 2. q. 4. siue contra legem humanam auctoritate iusta inductus, ut habetur in. c. fin. de consuetud. Et ita argumentum solum concludit eum morem, qui efficit, ut, quod ante illum peccatum erat, iam non sit peccatum, excusare peccatum. quod omnino concedimus, neque nostram lædit conclusionem. Adde tamen huic annotationi hanc circumstantiam non esse necessario confitendam. quoniam illa non mutat peccati specie, neque habet speciale cum ratione repugnantiã, neque præcepto prohibetur speciali iuxta illa, quæ supra in annotat. prima dicta fuerunt. Quauis contrarium non nullis placuerit. scilicet eum, qui confitetur aliquid peccatum teneri ad patefaciendum se antea simile peccatum peccasse, quod iam fuit confessus. Pro quibus tamen, quia nulla ratio neruosa videtur facere, quod prius diximus, tenendum censeo.

Cap. 2. De eo Papa.

Qualitas lucris negociantem aut accusat, aut arguit. quia est et honestus questus et turpis. Veruntamen poenitentius est dispendia pati, quam periculis negociationis astringi. Quia difficile est interuentis vendentisq; commercium non interuenire peccatum.

S V M M A R I A.

- 1 Negociator peccat, qui mercaturā illis vitiis, quib⁹ vt plurimū fadat, miscet. n. 25. At honestus sua mercede dignus. n. 13. sed diues effectus quiescat. n. 14.
- 2 Causæ malæ malus effectus, si est immediatus. n. 3.
- 4 Mercādi ars vitiis carēs vtilis. n. 5. nulla lege vetita. n. 6. digna mercede. n. 7. fine honestari potest honesto. 19.
- 8 Mercandi duo genera.
- 10 Negociatio res indifferēs mali habet speciem, fine, qui lucrum est, de honestatur. n. 11. alio fine bono decoratur. & meliori magis. n. 12.
- 15 Arguere significat reprehendere, ostendere, in periculū ducere.
- 16 Leo vir elegans.
- 17 Intellectus huius. c. Qualitas. explicatur & cōsiliū, non præceptum continere concluditur.
- 18 Dubio peccādi se obiiciens tale peccat, quali se periculo exponit, si periculum in specie proponitur, secus si in genere. n. 19.
- 20 Peccaturum se non amplius credere superbia quædā, velle vero ac ea esse mente, vt nunq̄ mortaliter pecces, pietas.
- 21 Bonus quilibet multitudinis præsumitur, non tamen omnes.
- 22 Consciētiam, vel animi dubietatē generalem non offendit, qui bona fide contra illā in specie operatur.
- 23 Mala multa esse ob solā loci circūstantiā, obsolā item personæ. n. 24.
- 26 Decipere se cōtrahētibus licet, nō tñ viro bono. n. 27. ergo neq; vlli alii n. 28. imo neq; velle decipe. n. 30. Ergo si deceperit restituat. n. 31. nisi iusti precii latitudo non excedatur. n. 34. Quomodo ergo iura cōtra ria intelliguntur? n. 21.
- 29 Mēdaciū oē peccatū, mortale vero, quādo notabiliter pximo nocet,
- 32 Iustitia cōmutatiua æqualia requirit extrema.
- 33 Augustini exemplū imitatione dignū.
- 34 Preciū rei iustum suā habet latitudinem. & ideo triplex est: moderatū. piū & rigorosum, quo triplici precio inæquali iuste res vendit. n. 36. & carius habita de precio fide, quam pecunia presenti. n. 37.
- 38 Precium neq; modus, neq; causa vendēdi minuit, sed emptorū raritas
- 39 Doctoris dictū secundum legē, quā allegat, intelligendum.
- 40 Intellectus huius. c. Qualitas.
- 42 Intellectus. l. In causā. 2. §. Idem Pomponius. ff. de minor. & l. Itē si precio. §. fin. ff. locati discutitur, & verus ac nouus datur. n. 45.
- 43 Differentia inter vtrunq; ius ratio admittenda,
- 44 Natura pro inclinatione & impulsu naturæ
- 46 Intellectus seu ratio quare sic statutū in. c. Cum dilecti. de empt.

Diuiditur

uiditur in duas partes: prior soluit illā quæstionē, an licita sit negociatio siue mercatura: posterior vero soluit aliam quæstionē, an. s. utile sit pœnitenti negociationē relinquere.

Contra priorem partem facit, quod videtur secū pugnare. ait enim dari lucrū honestum & turpe: et tamen innuit omne lucrū esse illicitum. Quoniam dicit turpe lucrum esse accusationē negociantis, lucrū vero honestū esse reprehensionē negociantis. Quomodo si pōderes hoc cap. facit, q̄ omnis negociatio, qua emitur aliquid, quo id carius vēdatur propter lucrum est illicita. Facit autem multipliciter: primo, in quantum innuit, quod siue lucrum honestum sit, siue turpe, semper est dignus mercator, qui accusetur, vel reprehendatur. Secundo facit, quod hoc officiū pœnitentibus prohibetur. Tertio facit, in quantum ait: inter ementis vendētisq; cōmercium difficile non reperiri peccatum. Ergo peccatum fuerit tale officiū assumere. quia, qui amat periculū peribit illo. Ecclesiastici. c. 3. c. Ad audientiā. de homicid. & c. Iuuenis. de sponsal. Quarto pro hac parte facit illud Matthæi. 21. Eiecit ementes & vendētes de templo. Quinto ait Hieronymus: Negociatorē clericū ex inope diuitē factū, & ex ignobili gloriosum tanq̄ pestē fuge. c. Negociatorē. 88. d. Sexto illud Psalmi. 70. Quia nō cognoui literaturā, introibo in potētias domi. vbi alia litera pro literaturā habet negociationē. Septimo facit. c. Eiciens. 88. dist. in multis locis primo ibi f: Mercator nunq̄ Deo placere potest. Secundo ibi: Null⁹

CHRISTIAN⁹ debet esse mercator. Tertio: Mercator sine mēdacio & piurio esse nō pōt. Quarto in ea similitudine, qua dicit: Quēadmodū oīa granatrici de fluūt & cribro, si diu id in eo verses, & tādē nō remanet nisi stercus: sic substātia mercatorū tādē perit, & nil eis præter stercus superest. Octauo principaliter facit. c. Quoniā, 89. d. qd̄ habet: Merito dictum est negociū, quia negat ociū, qd̄ malū est: neq; q̄rit verā quietē, qui est Deus. Pro cōtraria vero parte. s. q̄ negociatio, qua, q̄ vilius emuntur, ob lucrū carius vendūtur, sit licita. facit primo hoc ipsum. cap. in quo de duobus negociationis quæstibus fit mētio de turpi. s. & honesta. Datur ergo quæst⁹ honestus in negociatiōe: ergo & negociatio honesta. f. A turpi enim causa nō potest imediate honestus produci effectus. Arbor enim mala nō facit fructus bonos. Matth. 12. facit. c. 1. de Schismati. lib. 6. & c. Licet. 2. de test. Et in causato, vt verbis Bald. vtar, nō pōt esse pl⁹ virtutis, q̄ pcedat ab influētia & potētia causæ Bald. i. l. 1. ff. de senat. facit egregie. §. Hoc aut̄ notandū de his, qui feud. dar. po. & l. Qd̄ si nolit. §. Qui mācipia. ff. de ædilit. edict.

Dixi imediate: quoniā mediate nil vetat id fieri, vt ex illicito & nefario coitu qnq; viri incōparabiles nascuntur. c. Nasci. c. Vndecunq; 56. d. Scdo p̄ hac parte facit. c. Quoniā. 88. d. in illis verbis: Negociatio me non facit malum, sed iniquitas mea & mēdacium meū. & paulo superius, dū innuit

vitia

vicia, quib⁹ negociātes inuoluunt, nō esse artis, sed hoīum illā exercitiū.

Tertio facit. c. Quid est aliud. eadē. d. 23. quod habet eos negociatores esse dānādos, qui merces suas polluunt, plus mendaciis & periuriis, quam precii onerando. Ergo a contrario illi, qui hoc nō faciunt, nō dānantur. Quarto facit. q^d ars mercandi utilis est Reipub. adeo, vt vix sine illa susten- 5 tari possit teste Cicero. lib. de off. & ipsa experiētia, quæ rerum est magistra secundum gl. c. Quam sit. de electio. lib. 6. copiose docet. Quinto, q^d 6 negociatio nullo iure diuino vel humano prohibetur. si enim ob aliquem respectū prohiberet, maxime id esset: quia, quod vilius emitur, carius vēditur. Id enim dicitur negociū, vt Cassiod. ait in dicto. c. Quid aliud. 28. dist. Sed hoc videt esse licitū. quia dignus est opari⁹ mercede sua. Luc. 10 13. q. 2. c. 1. col. 2. & seq. At mercator, qui adit loca remota, qui cū studio emit qui seruat cum periculo in tempus venditioni & hominū necessitati cōueniens, se mille, quo hæc faciat, solitudinibus implicat, non mediocriter operatur. ergo dign⁹ est aliqua mercede. At nulla illi alia merces assigna- 7 tur preter id, quod vilius emendo & carius vendendo lucratur. Ergo id poterit sancte facere.

Postremo facit, q^d negociationū, quæ duæ videntur, prior, qua quis res 8 quibus abundat, dat alteri, quo ab eo res, quibus eget, accipiat, honestior est. & iam inde ab exordio mundi probata. L. 1. ff. de contr. empt. quā etiā in hunc vsq³ diem inter quoscunq³ magnates exerceri videas. Sunt enim, qui pecunia numerata nullatenus res aliquas sui vsus aliis vendant: quas tamen libenter cū aliis eiusdem valoris permutant. Posterior vero (de qua loquimur) qua. s. vilius emptū carius ad lucrum venditur, speciem præfert cupiditatis. Quoniam tamen illi lucro suus honestus potest præstitui 9 finis, puta sustentatio sui ipsius, suæ domus, pauperum & alia id gen⁹ opa bona, vel pia, facile illā cupiditatis speciem tali boni finis adiectione tollas, vt Thomas ait in illa. q. 77. art. 4. at hoc fere ab omnibus hodie fieri videmus. Ergo negociatio hæc licita est & sancta.

Ex quibus infertur primo negociationem de se neq³ bonā neq³ malā, 10 sed mali, nepe cupiditatis speciem præ se ferre. Secundo infertur negociationē, si eius vitim⁹ finis solū sit lucrum & diuitiarū augmentū, nō esse licitā. Tertio illos negociatores maxime pbādos, qui suæ vel alienæ Reipub. necessaria causa illi principaliter prouidendi e longinquo deportant. Quoniam bonū publicū diuinius est, vt ait Aristot. 1. Ethic. q³ bonū priuatū. c. Licet. de regul. c. Scias. 7. q. 1. & 9. Sancimus. in auth. de rest. & ea, q³ parit ultimo mente. col. 4. Cum igitur negociationis laus tota ex illius fine pendeat: quo melior erit finis, ea quoq³ laudabilior erit. Cui consequens 12 est negociationem causa Reipublicæ principaliter assumptā Deo & hominibus gratiorē esse, q³ quæ ob priuatū bonum subitur.

- 13) Infertur quarto honeste negociantibus lucrum moderatū esse pro laboris ipsorum salario, debereque illos eo contentos gratias Deo agere.
- 14) Infertur quinto eū, qui hanc mercādi artē in hoc principaliter assumpsit, quo sibi & suis victū quæreret. & ope diuina tantū bonorū quæsiuit, quo iam sine tali negociatione vitā honeste agere valeat, prudenter facturū, si ab ea desistat. Nisi mutato sui proposito fine, quod ante pro se suisque sustē-
 tandis faciebat, nunc pro Reipub. prouidendo, vel pro pauperibus alendis, aut aliis operibus piis facere pergat.

Non obstant, quæ pro cōtraria citauimus parte. non primo cap. nostrum Quoniā, quod in eo innuitur honestū quæstū arguere negociantem, nō significat reprehensibile illū facere. Si enim ita intelligeretur secū pugnaret text. Quoniā dicit quæstum esse honestum & eum, qui illū quæreret, ob hoc ipsum esse inhonestum: sed significat illum quæstū honestum ostendere negociantē, quasi diceret: quamlibet honestus sit quæstus, negociatio tñ, qua ille quæritur, ostendit esse negociatē, qui eū quærit. Nam arguere nō solum reprehendere, sed etiā ostendere ac monstrare significat iuxta illud Maronis: Degeneres animos timor arguit. Cui mō intelligēdi belle, quæ sequuntur, quadrant. Veruntamen. &c. quasi dicat. Quāquā, cum honestus quæstus quæritur, negociatio non sit mala, vtilius tamen. &c. Fuit auditor doctus iuxta ac bene moratus, qui me a prælectione moneret illam vocē arguere significare nonnunquā in discrimē periculūque adducere. & ita posse in nostro cap. accipi. Sed mea sententia huic intelligendi modo repugnat primā ea vox honestus. Quoniā sola lucri honestas saluat a vitio negociatē. Et ita non est verisimile, quod Leo vir elegāti stilo diceret id, quod saluat, ducere in periculum negociantem. Præterea, quod ille met auditor animaduertit, aduersatiua illa veruntamen repugnat: quia, si arguere significaret in discrimen & periculum adducere, aptius fuisset ponere dictionem illatiuam & ideo, vel similitē, quam aduersatiuā veruntamen. Est igitur sensus huius cap. nunquā a me hactenus satis intellectus. Quæstum quidem in genere præle ferre quandam mali. s. cupiditatis speciē. Quæstū autē malum accusare, hoc est, damnabile reddere negociantem, Quæstum vero honestum solum arguere, hoc est, ostēdere, seu indicare eum, qui taliter quærit, negociantem, & industriū in negociandi arte hominem esse, & nil aliud mali. Veruntamen pœnitenti melius esse ab illa, quā bona, quia tamen valde implicat negociis a pœnitētia alienis, abstinere. Ex quo tollitur etiā secunda ponderatio huius cap. Concedimus enim vtile pœnitenti ab hac arte abstinere. non quia mala: sed quia periculosior aliis sit.

- 18) Ad tertium concedo eum, qui amat periculū, in illo periturum, siue, quod idem est, eum, qui exponit se periculo peccandi probabili, peccare. & tale quidem peccatū, quale periculū est. mortale, si mortale, veniale si veniale.

*in prudenter in hoc
 si consultus, nullus
 et q̄ taceat, eto yre
 et hominum cupi-
 litas*

Tho. 2. quolibet. art. 13. ¶ Quod tamen videtur verum, si in specie & aliquo 19
 particulari casu periculum illud occurrat: non tamen si in genere & vniuer-
 saliter siue in aliquo vniuerso id cōtingat. Quod licet nouū sit, tamē verū
 esse ostenditur. Quoniam alioqui, & qui episcopen, & qui regnū, & qui of-
 ficiū quodlibet Reipub. administrandæ, imo & quamlibet artem priuatā,
 & qui monachismum rem a peccatis maxime alienam acciperet, peccaret.
 Quis enim tanta superbia est, qui putet artem aliquā etiam de se facilli-
 mā, ita diu exerciturū, vt nulla ex parte in ea peccet: monente Iohanne in
 primo epist. suæ capite relato in. c. Si enim, in princip. de pœni. d. 2. Si di-
 xerimus, quod peccatū non habemus ipsi nos seducimus. Et, ne cauilleris
 illud Iohannis de peccato veniali accipiendum, audiamus Innoc. quartum
 receptum, qui in. c. Omnis de pœnitē. dicebat. ¶ Superbiæ cuiusdam esse 20
 pœnitentis credere se nunquā amplius capitaliter peccaturū. Quanq̄ eo
 animo debeat esse, vt nunquā peccet, & quanq̄ Deo iuuante nunq̄ sit pec-
 caturus. Pro hac conclusione facit etiam illud simile ¶: q̄ in dubio de quo 21
 libet proximo in specie bene præsumere oportet. c. fin. de præsumpt. c. 1. de
 scrutini. l. Sup seruis. C. qui milita. lib. 12. At licitū est in dubio præsumere
 aliquos in populo esse malos. c. Osius. de elect. quod in hoc mirabile Pan.
 & Rauē. ibi dixerunt. Facit etiam, quod singulariter ait Thomas a Vio.
 in libello. 17. responsionum resp. 13. vers. Septimū dubiū. ¶ eum, qui putat 22
 in genere aliquid non licere, si tamen, cum se operi faciendo applicat, non
 aduertit illud & bona fide id faciat, non peccat propter conscientiam illā
 generalem. si alioqui, quod facit, non est peccatū. Eodem ergo modo vide-
 tur non peccare, qui non solum dubitat: an in officio aliquo sit peccaturus,
 imo & credit se in genere in aliquo illius exercitio peccaturū. Et tamen nō
 dubitat, imo credit se ope diuinā quēlibet illi⁹ actum sine peccato efficere
 posse. quod memorabile ac quotidianū duco in se, ac etiā pro declaratione
 illius: Tene certum, dimitte incertum. c. 3. infra. d. 7. in cuius cōmenti fine
 hoc meminimus.

Ad quartum concedo eos, qui in templo vendebāt, quosq; inde Domi-
 nus eiecit, male fecisse. Non tamē, quia vendebant: sed, quia in loco Deo
 & orationi sacro id faciebant ¶ Multa enim, quæ ex se non sunt mala, imo 23
 bona, ob circumstantiā loci reprobantur text. & ibi gl. in verbo: processus.
 c. Decet. de immunit. ecclesi. lib. 6. vbi multa de hoc exempla reperias.

Ad quintum concedo negociationem clerico illicitam: non, quia de se
 mala sit, sed quia clerico prohibita. Et sic ex circūstātia psonæ. ¶ ex qua mul- 24
 ta improbantur, quæ alioqui bona, essent, aut certe non mala. c. 1. & 2. c. Nō
 magnopere. c. Sententiam. & per totum ne clerici vel monachi.

Ad sextum respondeo in eo Psalmo. 70. literaturā vel ad vim dictio-
 nis sephoroth, quæ Hebræis sonat literaturas, numeros, siue negociatiōes
 pro arte

pro arte negociandi simul & vitiis illa vtentium cōiunctis capi, quasi diceret: Quoniam literaturā, siue negociationē non cognoui. 1. hāc artē cum vitiis solitis illa vtētium non exercui. Eo modo etiā capitur verbū mercator in illo. c. Eiiciens. 28, d. cum ait mercatorē nunq̄ Deo placere. Is enim, qui hac arte & vitiis ea vtētium vtitur non placet Deo. Per quod soluitur septimū cum suis quatuor membris. pro qua expositione casus est in cap. Quoniam. eadem dist. 28.

Ad octauū respondeo in fine illius. c. Quoniam. eodem modo accipi verbum: negocium. quo diximus accipiendum in dicto c. Eiiciens.

IN GLOSSAM VLTIMAM.

Ex hac gl. colligo non esse peccatū contrahētes se iuicem decipere. gl. enim ait naturale esse hoc contrahentibus. & l. illa: In causā. 2. §. Idem Pōponius. ff. de minor. expressius ait naturaliter licere contrahentibus se iuicem decipere. quod ipsum habet & l. Item si precio. §. fin. ff. locat. & gl. in. c. Cum dilecti. de empt. & c. In ciuitate. de vsur. Quod autē lex naturæ concedit, non est peccatum. c. 2. d. 1. §. fin. 6. dist. & Plato polit. lib. 2. c. 2. quē refert Lucas in l. Retractare. C. ne fisc. rem. quā vēd. col. 2. natura (inquit) est Dei voluntas & Dei bonitas ac sapientia. Facit ad hoc. l. 2. C. de rescind. vend. & c. Cum dilecti. de emptio. iuncto. c. Cum causa. eo titul. Quibus omnibus cauetur non licere contrahentibus se mutuo vltra dimidiū iusti precii decipere. & ita innuit a contrario id intra dimidiū iusti precii licere. Tertio facit vna omniū cōsuetudo, qua empturus, quo vilius potest emit, & venditurus, quo carius potest, vendit. Et quis non omnes emant & vendant, saltem fere omnes homines eo animo esse reperias, vt & vili emere & care vendere velint. Quod non obscure significat illud Prouerb. 22. c. Malum est (inquit) omnis emptor, & cū recesserit, gloriabitur. Quoniā & experientia constat ei suam emptionē maxime gratam, qui putat rem maioris precii minoris, q̄ valeret, emerit.

His tamen nō obstantibus contrarium videtur verius, nempe peccatū esse proximū in contractibus decipere. Primo, quod alteri nō est faciendū, qđ tibi fieri non vis. in princip. Decreti, & gl. solēnis & recepta. l. Semp in contractibus. ff. de regul. iur. determinauit nō esse honestum, nec viro bono licitū decipere. Bonus autem vir & consciētia idem sunt. Bald. in. c. Cū causam. 2. in fine de testib. & eum, qui contra honestatē facit, excōmunicari posse aiebat Lucas in illa. l. Retractare col. 1. C. ne fisc. rē, quā vēd. Facit. c. In sancta. 92. dist. & veritatis & iustitiæ amica est simplicitas. c. Veritatis. de iureiur. Ergo dolus & deceptio inimica erunt illis. Facit. c. Beatus. 22. q. 2. quod satis probat fallere proximū esse peccatū. & Tho. secū. Secūda. q. 77 art. 1.

art. 1. Ad primū aiebat omnē illum, qui cū notabili alterius dāno emit vel vendit, teneri ad resarciendū illud damnū, etiam si nō excesserit iusti precii dimidium.

Ex quibus infertur primo, quam patēs peccatū fuerit venditorem, vel emptorē periurio, vel certe mēdacio vti, quo carius vēdat. Quandoquidē f̄ omne mendaciū est peccatū. c. Primū. 22. q. 2. c. Super eo. de vluris. & capitale, quando id, quod prætenditur, damnū est proximi notabile iuxta illud Sapien. 1. Os, quod mētitur, occidit animā. Raro autē, quod dolēdū est, cōtingit, vt res maioris vel minoris, q̄ valeat ematur, vel vēdatur nullo intercurrente mendacio.

Infertur secundo, q̄, quamuis nullum intercurrat mendacium, si pro re valente decem viginti petiero & octodecim a te mox tradita sulcepo, peccare me capitaliter, si scirē ipse rem illā tantum decē valere f̄: imo & si solū accipere, si dederis, volucro. Quoniā actus exterior interiori ceteris paribus neq; bonitatē neq; malitiā addit. c. Magna. supra. d. 1. vbi dixi, & tradit Thomas prima Secundæ. q. 20.

Infertur & tertio f̄ quod & si forte putarē rem illā octodecim valere & postea comperirē multo minoris precii esse, ad resarciendū id damnū me teneri. Quod clare habetur apud Thom. in illo arti. 1. Ad primū. q. 77. secunda Secundæ. et dilucidius apud Parisiētes in Quarto. d. 1. q. 40. 8. arg. Quod & ostenditur nā & Aristoteles in hoc ab omnibus receptus. Ethic. ait iustitiā cōmutatiuā extrema æqualia requirere. At, cū merx, valet decē & preciū octodecim, extrema sunt in æqualia. Ergo, quo iusticia seruetur, ad æqualitatē sunt reducenda. Noster etiā pater Augusti. 13. lib. de trinit. aiebat f̄ scire hominē, qui cum ei oblat⁹ esset codex per precii eius ignarū & venditorē cereret exiguū petere, quod multo amplius erat, venditori dedit inopinanti. Opinari licet ipsūmet Augustinū fuisse, qui tam iustū agebat emptorē. Ipse quoq; olim, cum in Galliis agerem, scio risui fuisse quendā, q̄, cum venderet equū emptori parū id aduertenti, dixisset: caue quia monophthalmos siue, quod aiūt, monocus est. Hæc tamē intelligēda sunt, quando iusti precii latitudo exceditur. f̄ Verū enim & iustū mercis precium non est in diuisibile, sed in quandā prætenditur latitudinē, cuius supremā partem rigorosum preciū appellant, quod aptius dicamus summū: infimā vero piū, quod aptius dixeris infimū: mediā aut moderatū. Puta moderatū precium vnus mercis sunt viginti: piū, siue infimū vnde viginti, & rigorosum, siue summū viginti vnū. quæ tamē omnia iusta sunt precia. Quod cōmuniter receptū est.

Ex quo intelligēdi modo infertur primo f̄ fieri posse, vt alius vēdat ali quid viginti. & alius nouem decem, siue vnde viginti & alius viginti vno & omnes iusto precio.

Infertur

36 Infertur secundo fieri posse, vt, quam rē nunc vnus viginti emit, mox vendat viginti vno, & sine suæ animæ detrimento.

37 Tertio infertur iuste aliquē vendere vni numerata pecunia vnde viginti & alii viginti vno habita de precio fide. quæ ante nos eruditus annotauit Thomas a Vio. Qui etiam subtiliter & docte disquirat: an modus vendendi diminuatur aliquid de iusto precio iuxta illud vulgare: Vltroneæ merces vilescunt pro tertia parte. An item causa vendendi. puta, quia ob necessitatē vel abundantiam venditur. Qui tandem videtur concludere neque per vendendi modum, neque per vendendi causam iustum diminui precium, sed per copiam emptorum vel penuriam. Quod maxime videtur memorandum & male per eos seruetur, qui nunquam emunt, nisi ab iis, qui querunt emptores siue id necessitate coacti agant, siue alia de causa. Emunt autem multo minori precio, quam sit moderatum vel pius siue infimus. Nam qui medio illo moderato, vel infimo, siue pio precio emeret, nullatenus peccaret.

39 Non obstant, quæ pro contraria parte citabatur. Non primum glossa nostra nam primo secundum iura, quæ allegat, intelligenda est illa iuxta illud Bartol. in l. Non solum. §. Si liberationis. de liber. leg. ff. quod ante ipsum annotauit. Io. And. in c. Cum nuncius. de test. Secundo, si glossa satis pendatur & ad textum referatur potius sentit illicitam esse deceptionem & animæ damnosam, quam contrarium. Si enim glossator voluisset pronuntiare licitam esse deceptionem contra dimidium iusti precii, non dixisset ideo mercandi artem esse periculosam, quia liceat illam exercentibus se decipere. Cum ergo glossa proposuerit reddere rationem, quare negociatio periculosa est, & dixerit ideo hoc esse, quia naturale est contrahentibus se mutuo decipere: constat eam vel inepte loquitam, vel certe significare huiusmodi deceptionem parum iustam esse.

41 Ad secundum. scilicet leges hoc dicentes & in glossa allegatas videtur respondere
42 Thomas in eo art. 1. q. 77. in secunda Secundæ vers. Ad primum quod iura dicentia contrahentibus licere se mutuo decipere. intelliguntur de licentia & permissione non approbatiua, sed dissimulatiua. Quam appellat Gregorius in c. Denique. 4. d. veniam. scilicet pœnæ temporalis, non culpæ secundum glossam ibidem super verb. venia. De qua pulchre Iohannes And. in Mercuriali reg. Sine culpa. lib. 6. hoc est, quod contrahentes in foro quidem exteriori non castigantur, nec ad aliquid coguntur propter huiusmodi deceptionem. Sed in foro animæ digni sunt pœnitentia & tenentur restituere: alioqui castigabuntur a iustissimo Deo, qui nil relinquit inultum. Quam solutionem semper sequutus scrupulum nunc habere sentio. quoniam d. §. Idem Pomponius. l. In causa. ff. de minor. non solum ait licere contrahentibus se circumuenire, sed naturaliter licere. Qualiter autem illud aduerbiū: naturaliter. coherere potest illi verbo: licere, si licere significat impune esse, & lex diuina naturalis punit: §. etiam finalis. l. Item si precio. ff. locati. habet in emendo & vendendo naturaliter

turaliter concessum, quod pluri sit, minoris emere: quod minoris sit, plu-
ris vendere & ita inuicem se circūuenire. Audis ibi naturaliter concessum,
non ita audis ciuilitate concessum. Quod autem legibus ciuilibus impune
fit, lege autem naturæ & diuina castigatur: quomodo dici potest natura-
liter concessum? Non sum ignarus Hostiensium in summa de contrah. emp.
§. Qualiter rescindatur. col. 2. vers. Sed si. quem sequitur noster Fortunius
ingenio, vita & morte meo iudicio bene fortunatus de vlti. fine. illat. 17.
expofuisse illam dictionē: naturaliter. pro bona fide: quasi diceret tūc esse
licitam deceptionē, quando non ex proposito, sed re ipsa. veditor credens
mercē tanti esse, quantum petiit, decepit ementē. Quod & Paulus Castre. in
illo. §. fin. sentire videtur, dum loquitur de rustico, qui vendit doctori li-
brum, cuius precium ignorat.

Sed contra expositionē hanc facit primo, q̄ extraria valde videtur illa
expositio verborū: naturaliter licet contrahentibus decipere. quoniā expo-
sitū. s. naturaliter qualificat tllā vocem: licet. & expositio eius. s. bona fide.
qualificat. verbū decipere. Et ita si satis perpēdat, expositū adhæret vni ver-
bo & expositio alteri. Secundo cōtra expositionē hanc facit, q̄ secundū illā,
qui bona fide rē, quæ minoris est, pluri vedit, non tenetur restituere.
Cuius tñ contrariū & Tho. & oñes alii diuini iuris interpretes tenent.
Quare sunt alii, qui dicant licitā quidem esse huiusmodi deceptionē iure
ciuili, non autē iure Pontificio. Cōtra tamen hoc facit primo, q̄ leges illæ
dicunt naturaliter hoc licere. & ita secundū legem naturæ, a qua ius cano-
nicum non deuiat, imo consonat. c. Qualiter & quando. de accusat. c. De
omnipotens. 2. q. 1. Secundo facit, q̄ illæ leges videntur esse lege canonica
probata per. c. Cum dilecti. & c. penul. de empt. & vendit. Tertio facit, q̄
hæc solutio ponit differētiā inter ius canonicū & ciuile. Quæ sine maxima
necessitate ponenda non est secundū Innocēt. receptū in. c. 1. de oper. noui
nunc. facit. c. Si in adiutorium. 10. d.

Fuere mihi auditores præstante ingenio viri, quibus videbatur respō-
deri posse illam vocem naturaliter accipi pro quodam instinctu & im-
pulsu naturæ & ex sensualitate proueniente; iuxta gl. 1. c. Ius naturale. 1. d.
vt sit sensus naturæ, hoc est, sensualitem inclinare homines, vt secum con-
trahentes decipiant. Et is quidem sensus in se verus est. & arbitror fuisse
de mente. gl. nostræ.

Sed contra hos facit, q̄ parū recte cohæret secundum hunc sensum
illud verbū naturaliter cum illo verbo licet. Nam si hæc inclinatio sensua-
litate ad illicitū mouet: quomodo dicitur naturaliter licere, nisi dicamus
secundū inclinationem sensualitate esse licitū? In quo sensu verum fuerit
dicere naturaliter licere fornicari, adulterari, mentiri, quæ iuris consultus
minime concessisset.

Postre

45 Postremo ergo & secure intelligi possunt illæ leges de deceptiõne, siue ex proposito, siue re ipsa, q̄ fit citra dimidiũ iusti precii & intra latitudinẽ ei⁹. Vt ecce latitudo precii iusti sunt cẽtũ ducati plus vñ minus quinq; pe to ego & assero valere cẽtũ & quinq;, & verũ dico. quia scdu; rigorosũ siue sũmũ extremũ iusti precii tanti valet. Alter forte putat illud esse iustũ precium, sed moderatum, siue mediũ, vel piũ, & ita dat mihi centũ & quinq;, hoc casu deceptio est & naturaliter, siue per leges naturales licita.

Ad tertium concedo decepto citra dimidiã iusti precii non dari remediũ in foro exteriori, vt habetur in illa. l. z. C. de rescind. vendit. & in illo c. Cum dilecti & c. pen. de empt. Sed illud non ideo ita statutum est, q̄ omnis alia deceptio sit licita: sed ne lites multiplicentur & eis Respubl. obruatur, dum super quolibet emptionis cõtractu allegatur ab altera parte se deceptam, & ideo ab altera sibi satisfaciendum. Quod fusius explicat Maior in dicta q. 40. octauo argumento.

Ad quartum negamus bonorũ, qui emunt, vel vendunt, consuetudinẽ esse velle vẽdere, vel emere merces extra iusti precii latitudinẽ, & ita pluri vel minoris, q̄ sunt. Fatemur tamen, vt plurimũ emptores etiã, qui virtuti student, cupere merces iusto precio rigoroso vendere, & alienas iusto precio pio, siue infimo emere. quod nulla ex parte peccatũ est. Quãquam maioris virtutis arbitror esse cupere suas vendere & alienas emere precio iusto temperato, nempe medio inter iustũ precium rigorosum, siue supremũ & inter iustũ pretium piũ, siue infimũ. Et ad hoc reducendũ videtur illud Prouerb. 2. Malum est malũ est dicit omnis emptor. & c.

Cap. 3. Idem I. co.

Quontrariũ vero omnino est ecclesiasticis regulis post poenitẽtiẽ actionẽ redire ad militiam sæcularẽ, cum Apostol⁹ dicat: Nemo militas Deo implicat se sæcularibus negocijs. Vnde nõ est liber a laq̄is diaboli, q̄ se militiẽ mundanẽ voluerit implicare.

SVMMARIA.

1. Pœnitenti, ne ad militiam redeat consulitur non præcipitur, nisi militiam cum vitijs eã inquinare solitis capias. n. 8.
2. Nilitatis ars non mala.
3. Milites a quibus abstinebunt.
4. Bellandi causæ tres explicantur & aliæ noue allegantur.
5. Bellum iustum quod.

- 6 Milites mala intentione iusta bella bellantes peccant, sed restituere non tenentur.
- 7 Omnino hæc vox multa significat.
- 9 Militare an liceat.
- 10 Gladium quis dicitur accipere.
- 11 Malo non resistendum, altera maxilla paranda quando.
- 12 Apostolicum illud: nō vos defendentes. noue, sed vere intellectum.
- 13 Pax non virtus, sed virtutum reginæ opus: quæ non bello iusto sed iniusto contraria est. n. 14.
- 15 Torneamenta quæ: quæ item præexercitamenta bellica licent.
- 16 Rex Nauarorum Gallis præfectus.
- 17 Pœnitentiã acceptare voluntatis, acceptam cōplere necessitatis adeo: vt mortale sit non implere per cōtēptū, vel notabilē negligētiã. n. 18.
- 19 Negligentia grauis, non leuis, est mortalis.
- 20 Confitenda pœnitentiæ acceptatæ ommissio, non autem peccata ipsa, pro quibus illa iniuncta fuit, nisi sacramentali pœnitentia velit facere satis. n. 21. & tūc illa sola iterada, p̄ quib⁹ sic vtile satisfacere. n. 24.
- 22 Paludanus non sensit, quod ei cum Antonino cōplures tribuunt.
- 23 Pœnitentia sacramentalis efficacior non sacramentali.

Apitulum hoc tres partes habet: dictum, rationē & illationem: secunda ibi: cum Apostolus. tertia ibi: Vnde. Summa est in rubro: post pœnitentiam ad militiam sæcularem redire non licet. Ratio dubitandi huius cap. illa videtur fuisse, quod negociū, qđ ante conuersionē sine peccato extitit, hoc etiã post cōuersionē repetere culpa nō est. c. Negociū. infra ead. d. At militare non est delictū. c. Militare. 23. q. 1. ergo post pœnitentiã ad id redire licebit. Ratio vero decidendi videtur esse periculū peccandi, quod secū habet ars militaris & ipsius exercitiū: sicut & ars mercādi, seu negociandi & ipsius exercitium.

Ex qua ratione videt̄ inferri primo, qđ, Equẽadmodū nō est præceptū, sed consiliū post pœnitentiã negociari, vt colligitur in cap. præcedenti in verb. vtilius & ibi dictum est: ita etiã consiliū videtur continere hoc cap.

Ex quo iterū subinfertur artem militarē nō esse malam, neq; militare peccatū. Pro qua facit. c. Noli. 23. q. 1. Noli existimare (inquit ibi Aug.) neminē Deo placere posse, qui armis bellicis ministrat. In his erat sanctus Dauid, cui Dñs tā magnū perhibuit testimoniū. In his erat Centurio ille qui Domino dixit: Non sum dign⁹, vt intres sub tectum meū. Hæc ibi. facit. c. Quid culpatur. in illis verbis: Neq; Iohannes ab armis iubet discedere milites, & CHRISTVS tributa Cæsari monet reddi. Quia p̄ pter bella necessaria militi stipēdium tribuitur. Hæc ille. Iohannes enim

Baptista

Babstia interrogantibus militibus, quid facerent, quo salui fierent. nō ait
 3 relinquitte militiā^f, sed: Neminē cōcutiatis, neq; calūniā faciatis & cōtēti
 estote stipendiis vestris Luca. c. 3. facit. c. Militare non est delictum. ead. c.
 4 & q. f. Iustū enim bellum fit, cum homines inuasores propulsantur, vel cū
 res ablatae repetuntur. c. Iustum. 23. q. 2. vel cum transitus innoxius negatur
 c. Notandū. 23. q. 2. et aliis nouē de causis, quas explicat Maior in Quar-
 5 to. d. 15. q. 20. Facit, quod Thomas secunda Secunda, q. 40. art. 1. ait iustam
 bellandi causam cum principis autoritate & intentione, seu animo & mo-
 6 do bellandi recto iustum efficere bellum. Quin & in eodē articulo anno-
 tauit alter Thomas illud quotidianū. s. f. q. quēadmodū lictores, siue sen-
 tentiarum criminaliū executores, si iuste dannatos odio, vel feritare occi-
 dunt, peccant quidem mortaliter. c. Minister. 23. q. 5. non tamen tenentur
 restituere quicq; his, qui ob hoc sunt læsi, neq; etiā vestes ipsas: Ita qui pra-
 ua mente, intentioneue occidunt inimicos & prædaseorum diripiūt, pec-
 cant quidem grauiter. At restituere minime tenentur.

Contra tamen hunc intelligendi modum facit primo, q. text. habet cō-
 trarium esse omnino regulis ecclesiasticis post pœnitentiam redire ad mi-
 7 litiam sæcularē^f. Siue ergo eā vocē omnino exponas pro totaliter, seu in
 totum, quod facit Archid. cōmuniter receptus in. c. Si beneficia. de præ-
 bend. lib. 6. siue pro sine modo, pacto & conditione, quod facit. gl. in. c. Sa-
 ne. 2. de off. deleg. siue aliis modis, quos ibi Feli refert: certe nullatenus sibi
 constare videntur dicere textū consulendo loqui, & dicere illud, a quo de-
 hortatur, esse omnino contrariū regulis ecclesiasticis. Secundo facit, q. rō
 textus est, quod militare negociū sit sæculare, a quo Apostolus iubet Deo
 militantē secedere. Tertio facit, q. finis habet non esse a diaboli laqueis li-
 berum, qui se mūdane addixerit militiæ. & ita loqui videtur de negotio,
 quod sine peccato nō exercetur: & per consequentiā præceptiue, nō cōsul-
 tiue. Per quas ipsas rationes videtur discedendū a primo intelligendi mo-
 do gl. nostræ per ipsam tacto in principio & in fine explicato. s. q. loquitur
 de pœnitentia iniuncta & acceptata. Hoc enim nō potest esse verū. Quia
 primo id diuinatio quædam est. Secundo ratio text. alia exprimitur. Ter-
 tio illatio textus inepta esset, vt de se patet. Non etiam intelligi potest ter-
 tio eo modo, quo gl. secundo intelligit in iis verbis: vel deliquit in ipsa mi-
 litia, vt. s. loquatur solum, quando quis confitetur aliquod peccatū in mili-
 tando admissum. Nā primo id diuinare fuerit. secundo ratio textus, neq;
 illatio vllatenus patiuntur. Tertio, q. neq; principiū hoc patitur: quando
 quidem pari ratione, qui deliquit in sacrificando, non deberet āplius sacri-
 ficare. Neq; etiam intelligi posse videtur quarto modo, quē tangere vo-
 luisse videri potest glossematarius, dum pœnitentiæ solēnis meminit, vt
 .s. intelligatur de pœnitēte solenniter. Nam primo hoc etiā est diuinare.

Secūdo

Secūdo neq; ratio, nec finis textus illi modo intelligendi quadrare potest
Præterea hoc cap. hodie penit⁹ esset inutile, maxime si aduertat hac ætate
tales solēnes pœnitētias de quibus in illo. c. In capite. 50. d. nō esse in vsu.

Quare planius intelligat^r quinto modo. s. hic militiam accipi pro mili-
tari exercitio & arte vitiis militū peculiaribus fædata, non pro ipso nudo
exercitio, neq; p ipsa nuda arte. Vitiā enī militū nō sunt artis & exercitiū,
sed hominū in eam illa inuehētū. c. illo: Noli. 23. q. 5. facit. c. Quādo. 88. d.

Contra etiam corollariū, quo asseritur militare licitū esse, facit primo
illud Matthæi. 26. Omnis, qui accipit gladiū, gladio peribit. & Matth. 5.
Ego dico vobis non resistere malo. et ad Roma. 12. Non vos defendētes
charissimi, sed date locū iræ. & habet. 23. q. 1. in p̄cip. Facit, q; nihil est vir-
tuti contrariū nisi vitiū. c. Cum renūciatur. 32. q. 1. sed bellū paci contrariū
est. c. Noli. 23. q. 1. Pax autē virtus videtur iuxta illud: Fiat pax in virtute
tua. & illud: Pax multa diligentibus legē tuam. Facit, q; torneamēta pro-
hibentur. c. 1. de torneamentis. sed torneamenta sunt præexercitamenta.
bellica. Ergo a fortiori ratione ipsa bella prohibita sunt argu. authentici.
Multo magis. C. de sacrosanct. & c. Cū in cunctis. de electio.

Ad horum primū respondeo illū dici accipere gladium. Matthæi. c. 5. 10
qui nulla superiori ac legitima potestate, vel iubēte, vel concedente in san-
guinē alicuius armatur, vt exponit Augusti. in. 2. lib. contra Manichæos &
refert Gratianus in illo egregio. c. Ille gladium accipit. 23. q. 4. Quē modū
accipiendi gladium esse prohibitū concedimus: negamus tamen eos, qui
iusta bella bellant, ita gladium accipere.

Ad secundū concedo non esse malo resistendum, imo potius alterā ma- 11
xillā quo feriatur, parandā, quando ita opus esset factō, Non autē quādo
bonū publicū, vel illorū, qui malū inferūt saltē spirituale contrariū exigit,
vt eleganter declarat Augustinus in sermone de puero Cēturionis & late
refertur in. c. Paratus. 23. q. 1. Et nos hoc posteriore casu dicimus malo esse
resistendū & iniuriā vindicandā: ne bonū nostrum publicū pereat, neq; bo-
num spirituale inimicorum.

Ad tertium dico per illud Apostoli: Non vos defendentes, vt ionē in- 12
iustā & non defensionē iustam prohiberi. vnde nouus interpret in illo. c. 12
Ad Roma. pro defendētes posuit vlciscentes. et merito. Quia vt ipse in
annotatio. ait, Græcis est ecclicountes, quod est, vlciscentes, vel vindican-
tes. Nā & interpret antiquus paulo inferius Græcā vocem eccdikesis vin-
dictam vertit rectius vindicta versurus in nominandi casu.

Ad quartū nego primō F pacē, esse virtutē: sed potius virtutis illius, q̄ 13
omniū regina est, charitatis opus secundū Thomā secūda Secunda. q. 29.
art. 3. iuxta illud Psal: Pax multa diligētibus legē tuā. Secundo respōdeo
concedendo bonā pacem malo bello esse contrariā. nec nos tale bellū licere